36 1932

Νεανική γροθιά

PUVIS DE CHAVANNES

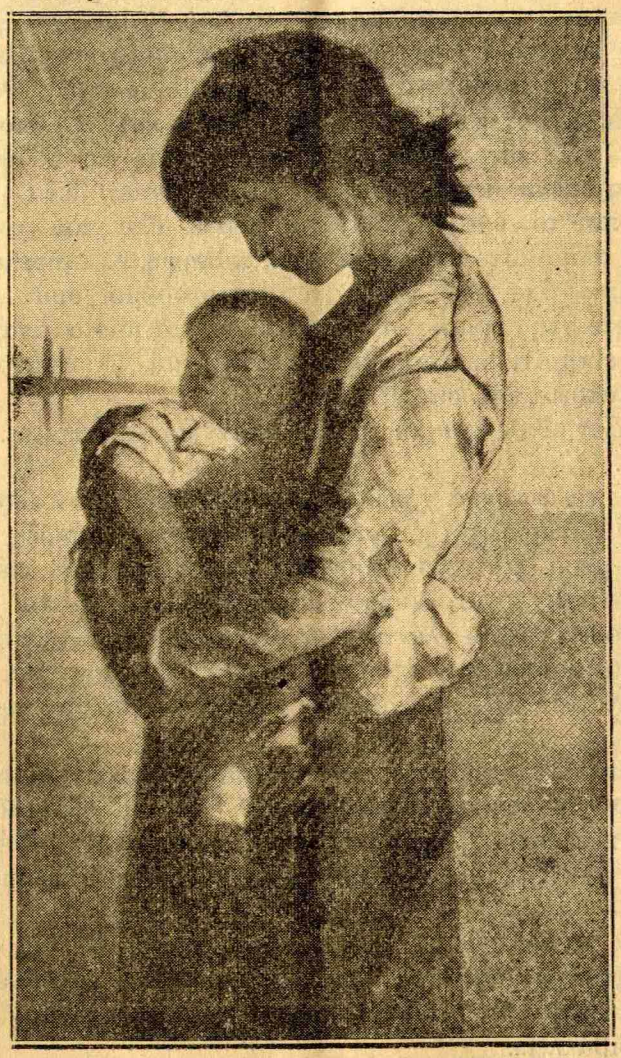

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΔΕΛΦΗ

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ

Εἴδατε ποτὲ ἕναν ἄνθρωπο εὐχαριστημένον ἀπὸ τὴ ζωή του, ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ποὺ τὸν περιβάλλει; Εἴδατε κάποιον χωρὶς ὄνειρα, χωρὶς λαχτάρες, κάποιον ποὺ νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀφήσῃ τὸ παρὸν γιὰ νὰ τρέξῃ πρὸς τὸ μέλλον; Εἴδατε κανένα, ποὺ νὰ μὴν αἰσθάνεται ὅτι κάτι τοῦ λείπει, κάτι ποὺ τὸ ἀποζητᾷ ἡ ψυχή του μὲ πόνο;

Δὲν ὑπάρχουν τέτοιοι ἄνθρωποι. Ἀλλὰ κι' ἂν ὑπάρχουν, σκορπίζουν γύρω τους κάτι ἀποκρουστικὸ καὶ προδίδουν ὅτι βρίσκονται πολὺ χαμηλά. Φαντασθῆτε κάποιον νέο «γλεντζὲ», ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔζησαν ἀκόμη καὶ δὲν ἀποθησαύρισαν τίποτε ἀπὸ τὴν πεῖρα τῆς ζωῆς. Τὶ σεβασμὸ καὶ τὶ ἐκτίμηση εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμπνεύσῃ στὸν ἄλλο μὲ τὴν προσωπικότητά του; Τὶ ψυχικὸ περιεχόμενο μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος, ποὺ τὸ εὔκολο γλέντι τοῦ πέρνει ὅλο τὸν νοῦ καὶ ὅλη τὴ ζωτικότητα; Ἀλλὰ ὄχι· πλησιάστε τον χωρὶς προκατάληψη, νὰ ἰδῆτε μήπως ἔχει ἀληθινὰ ἀποκτήσει κάτι, μήπως ἔχει βρεῖ πράγματι κάποιο δρόμο χαρᾶς....

Ἴσως τὸν βρῆτε στὴ στιγμὴ τοῦ γλεντιοῦ. Μὲ τὰ μάτια ξαναμένα καὶ τὸ κεφάλι ζαλισμένο, θὰ σᾶς εἰπῇ ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι ὤμορφη καὶ γλυκειὰ κι' ὅτι βρίσκει τὴν εὐτυχία μέσα στὴ λατρεία τῆς ὠμορφιᾶς της....

Ἀφῆστε τον. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοῦ ἀπαντήσετε. Φύγετε....

. . . . . .

Πολὺ σύντομα τὰ φωτεινὰ χρώματα, ποὺ ἔβλεπε νὰ τὸν περιβάλλουν, ἀρχίζουν νὰ σκοτεινιάζουν. Οἱ ἀξιώσεις τῆς ζωῆς προβάλλουν αὐστηρές, βαρειές, ἀλύγιστες σὰν μυτερὰ σίδερα, μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Ἡ χαρούμενη ὥρα ἐπέρασε...

Κι' ὅσο τὰ νεανικὰ χρόνια φεύγουν καὶ ἡ ἀνάγκη γίνεται τραχύτερη, τόσο οἱ φωτεινὲς πινελιὲς τοῦ εὔθυμου γλεντιοῦ ἀραιώνουν, κοστίζουν στὸν ψυχὴ περισσότερο. Τότε κι' καρδιὰ κουράζεται ἀπὸ τὴν ταραχή, τὸν δαρμὸ καὶ τὸν πόνο τῆς ἡδονῆς κι' ἀποζητᾷ κάτι ποὺ νὰ ἔχῃ μέσα του γλυκύτερη, ἁπαλώτερη χαρά....

. . . . . .

Μιὰ τέτοια ἀντίληψις τῆς ζωῆς δὲν εἶναι προσωπικὸ κτῆμα κανενός, γιατὶ δὲν εἶναι ἑνὸς ἀνθρώπου προσωπικὸ δημιούργημα. Ἔχει τὴν ἀξία μιᾶς Ἀλήθειας, ποὺ ἔρχεται —γιὰ μερικὲς ἔστω στιγμὲς τῆς ζωῆς του— στὸν καθένα, καταστάλαγμα μόχθου καὶ πόνου. Δὲν τὴν ἀμφισβητοῦν παρὰ μόνοι ὅσοι θέλουν νὰ γελάσουν τὸν ἑαυτό τους.

Ἀλλοίμονο ἂν λιμνάσουμε μέσα στὰ στάσιμα νερά. Ἀλλοίμονο στὴν ψυχή, ποὺ, ἱκανοποιημένη μ' ὅ,τι ἔχει γύρω της πειὸ πρόχειρο καὶ πειὸ ἀνάξιο, δὲν ποθεῖ, δὲν λαχταρᾷ, δὲν ὀνειρεύεται. Θὰ ἦταν σὰν νἄκλεινε ἡ ἐπικοινωνία της μὲ τὸ ἐλεύθερο ἄπειρο ποὺ μᾶς περιβάλλει...

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

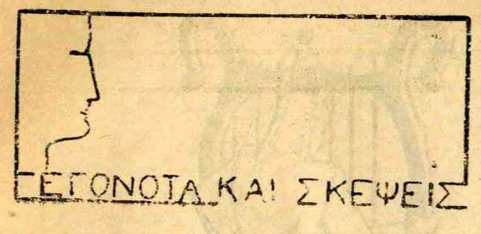

Γίνεται πολὺς—καὶ ὁλοένα καὶ περισσότερος—λόγος γιὰ τὴ φτώχεια ποὺ δέρνει τὸ μεγάλο μέρος τῆς ἀνθρωπότητος στὸν καιρό μας, ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν τίποτε ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ὅσοι τὴν φαντάζονται μόνο, χωρὶς νὰ τὴν ὑποφέρουν, ἐνῷ, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἔχουν συνειθίσει ἀπὸ χρόνια νὰ τὴν βλέπουν γύρω τους καὶ, ὅσο νἆναι, δὲν τοὺς κάνει τήν ἐντύπωση ποὺ θὰ ἔπρεπε. Ἀσφαλῶς θὰ μιλοῦν κάποτε μὲ φρίκη γιὰ τὸ κατάντημα τῆς ἐποχῆς μας, τὴν δυστυχία καὶ τὴν ἀθλιότητα ποὺ ἐπιβάλλει ὁ ἄνθρωπος στὸν ἄνθρωπο, μὲ τόση σκληρότητα καὶ προσήλωση στὸν φρικτώτερο ἐγωϊσμό. Ὡρισμένως κάποτε, ὅταν θὰ μποροῦν νὰ ἰδοῦν ἐλεύθερα τὴ σημερινὴ πραγματικότητα, ποὺ ἐμεῖς τὴν ἐσυνειθίσαμε, γιατὶ ζοῦμε μέσα σ' αὐτὴ καὶ δὲν ἔχουμε μέτρο γιὰ σύγκριση, θὰ ἐκτιμήσουν σωστὰ τὸ κατάντημα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἐβασίσθηκε στὸν «πολιτισμὸ» τοῦ στεγνοῦ ἀτομικισμοῦ.

Ἀλλὰ τὸ δυστύχημα, ἀπὸ καιρὸ πειὰ τώρα, δὲν εἶναι ὁ καπιταλισμός, οὔτε ζημιώνεται ἢ δυσκολεύεται κἂν ἀπ' αὐτὸν ἡ κατάσταση. Μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ πὼς αὐτὸς ἔπαψε πειὰ νὰ εἶναι ὑπολογίσιμος παράγων. Τὸ δυστύχημα εἶναι ὅτι οἱ ἀντίπαλοί του —ποτισμένοι ὡς τὸ κόκκαλο ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, κυριαρχημένοι περισσότερο παρὰ αὐτὸς ἀπὸ τὴν πειὸ στυγνὴ ἔλλειψη ψυχῆς — ὄχι μόνο δὲν ὑπόσχονται θεραπεία ἀλλὰ δείχνουν σὲ πειὸ τελειωτικὸ κατάντημα πρόκειται νὰ φέρουν τὸν δυστυχισμένο τὸν ἄνθρωπο. Καὶ τὸ μεγάλο δυστύχημα εἶναι ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ, ξυπνῶντας τελευταῖοι, φωνάζουν γιὰ τὴν ἀδικία τῆς ἐποχῆς, βλέπουν μόνο ὡς τὴν μύτη τους, ἀντικρύζουν τὴν πραγματικότητα ἐπιφανειακὰ μόνο, ἐξαντλοῦν ὅλες τους τὶς δυνάμεις γιὰ ν' ἀνακαλύψουν (!) ὅτι σὲ στραβὸ δρόμο προχωροῦμε καὶ δὲν διαθέτουν πειὰ τὰ κεφάλαια ποὺ χρειάζονται, ὅταν πρόκειται νὰ προτείνῃ κανεὶς θεραπεία γιὰ μιὰν αἰώνια ἀνθρώπινη ἀρρώστεια...

Ο κόμης Σφόρτσα, ὁ ἄλλοτε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας, σ' ἕνα ἄρθρο του σὲ μιὰ πρωϊνὴ ἐφημερίδα, ὅπου συγκρίνει τὸν Χίτλερ μὲ τὸν Μουσολίνι, γράφει τὸ ἑξῆς, χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴ σημασία ποὺ ἀποδίδουν καὶ οἱ πολιτικοὶ—ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἄποψη, ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἐπιτυχία--στὴν ἠθικὴ ὑπόσταση ὁποιουδήποτε κινήματος:

«Οἱ πνευματικοὶ καὶ σοβαροὶ ἡγέται τῶν Ἰταλῶν σοσιαλιστῶν —δὲν ὁμιλῶ ἐνταῦθα περὶ μερικῶν εὐεξάπτων καὶ φλυάρων φωνακλάδων, ἀλλὰ περὶ τῶν δεδοκιμασμένων ἡγετῶν τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλισμοῦ –ὅπως, λόγου χάριν, ὁ τίμιος καὶ εἰλικρινὴς Τουράτι, ποὺ ἀπέθανε πρό τινος ἐν τῇ ξένῃ – αὐτοὶ ἐγνώριζαν καλὰ τότε ὅτι ἔπρεπε νὰ πληρώσουν διὰ τὸ ἐν κολοσσιαῖον σφάλμα των: Ὅτι ἄφησαν ἐπὶ ἔτη τὴν σοσιαλιστικὴν κίνησιν νὰ ἐξελιχθῇ εἰς μίαν ταπεινὴν ἐπιδίωξιν ὑλιστικῶν σκοπῶν. Ἡ ἐπιδίωξις καλλιτέρας — οἰκονομικῶς μόνον καλλιτέρας — ζωῆς ἦτο ὁ μόνος των σκοπὸς, πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου παρημέλησαν τὴν ἠθικήν του θεμελίωσιν».

Απ' ἐκεῖ ποὺ δὲν περίμενε κανεὶς ἀρχίζει νὰ ροδίζῃ μιὰ ἀνατολή, νὰ σιγοφαίνεται κάποιο φῶς: Ἀπ' τοὺς νέους. Ἀπ' αὐτοὺς ἀρχίζει μιὰ καινούργια ἐπανάσταση ἐναντίον τῶν παληῶν καὶ σκουριασμένων ἰδεῶν. Θὰ νομίσετε ἴσως πὼς παληὲς καὶ σκουριασμένες ἰδέες ἐννοοῦν ἐκεῖνες ποὺ νομίζαμε μέχρι τώρα ὡς τέτοιες, δηλ. τὴν τιμιότητα, τὴν καλωσύνη, τὴν ἀγάπη τὴν ἀλληλεγγύη, τὴν εὐσέβεια... Ἴσα-ἴσα αὐτὲς τώρα εἶναι οἱ καινούργιες ἰδέες, πρὸς τὶς ὁποῖες στρέφεται καὶ πάλι ὁ κόσμος καὶ ἰδίως οἱ νέοι. Στὴ Γερμανία οἱ νέοι στρέφονται κατὰ ἑκατομμύρια πρὸς τὴ θρησκεία, ἀπ' τὴν ὁποία ζητοῦν τὴν γαλήνη καὶ τὴν ἀνάπαυση, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ τοὺς δώσουν ὅλα τὰ μεγαλόσχημα συστήματα.

Ἀλλ' ἀπ' αὐτὴ τὴ νέα μεταστροφὴ κάτι ἔχει νὰ δείξῃ κι' ὁ τόπος μας. Οἱ ἱεροκήρυκες βεβαιώνουν πὼς τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἀκροατηρίου των ἀποτελεῖται πάντα ἀπὸ νέους. Κι' εἶναι ἀλήθεια παρήγορο, ὅτι οἱ νέοι ἄρχισαν

ἔτσι ἐνστίκτως νὰ καταλαβαίνουν πρὸς ποιὰ κατεύθυνση πρέπει νὰ στραφοῦν γιὰ νὰ αἰσθανθοῦν τοὺς ἑαυτούς των ἀσφαλισμένους, ποῦ τοὺς καλεῖ τὸ μεγάλο ρεῦμα τῆς ἐποχῆς.

Εν τούτοις ἕνα μέρος ἀπ' τοὺς πειὸ ἡλικιωμένους, ἀπ' ἐκείνους ἀπ' τοὺς ὁποίους ἡ νέα γεννεὰ θὰ ἔπρεπε νὰ παίρνη τὴν κατεύθυνσή της, δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν ἀκόμη οὔτε τὴ σοβαρότητα τῶν περιστάσεων, οὔτε τὶς εὐθύνες των γιὰ τὸ μέλλον. Ἀλληῶς δὲν θὰ ἐτηροῦσαν αὐτὴ τὴ στάση ποὺ τηροῦν καὶ μὲ τὴν ὁποία δυστυχῶς παρασύρουν ἀκόμα καὶ νέους, ποὺ αὔριο θὰ εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ μετανοιώσουν σκληρά.

Πέρνουμε καὶ παραθέτουμε ἀσχολίαστα μερικὲς περικοπὲς ἀπὸ ἕνα ἄρθρο τῆς «Πολιτείας» ἀφιερωμένο στὴν «κοσμικὴ» λεγομένη κίνηση: «Καθ' ἣν στιγμὴν ὑπάρχουν ζωηραὶ ἀμφιβολίαι διὰ τὴν ἀναχαίτισιν τῆς ἐπερχομένης καταστροφῆς καὶ μᾶς δίδονται συμβουλαὶ ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ τὴν Γενεύην νὰ κλείσωμεν ἐπὶ ἕνα ἔτος τὰ σχολειά μας, καθ' ἣν στιγμὴν ὀρθώνεται τὸ πρόβλημα τοῦ ψωμιοῦ καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ προσφαγίου διὰ τὴν μᾶζαν, εἶναι ἀκατανόητον ὅτι ὑπάρχουν κύριοι καὶ κυρίαι ποὺ δὲν φοβοῦνται νὰ διαφημίζουν διὰ τῶν ἐφημερίδων ὄχι τὰς πράξεις τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης καὶ τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ, ἀλλὰ τὰ φασιονάμπλ κοστούμια καὶ τὰ παρισινὰ μοδέλα, τοὺς νεωτερισμοὺς τοῦ Πατοὺ καὶ τῆς Λανβὲν, τὰ ἐξωτικὰ κοσμήματα, τὴν ἀμφίβολον εὐσχημίαν τῶν κνημῶν καὶ τῶν βραχιόνων, τὴν «νοστιμάδα», τὴν «πικάντικη ὠμορφιὰ», τὸν γυμνισμὸν τὸ σεξαππὴλ καὶ τὰς ἄλλας κυνικότητας. Ἡ ταπεινὴ γυναικοῦλα τῆς συνοικίας, ποὺ διαβάζει τὰς κοσμικὰς αὐτὰς περιγραφὰς, τοὺς μελισταγεῖς ὕμνους πρὸς τὰς διαφόρους ματαιότητας καὶ τοὺς νεοπλήκτους σνομπισμοὺς, ὑφίσταται τοὺς δεινοτέρους πειρασμοὺς καὶ σκέπτεται ἴσως πῶς θὰ εὕρῃ τὰ μέσα νὰ μεταβληθῇ εἰς ἔμψυχον ἀριστοτέχνημα, ἢ πῶς καὶ διὰ ποίας θυσίας θὰ λάβῃ εἰσιτήριον δι' ἕνα κοσμικὸ σπίτι, πῶς θὰ λάμψῃ εἰς τὴν «μαστίχα», τὸ τσάϊ ἢ τὰς γυμνικὰς ἐπιδείξεις τῆς Γλυφάδας, ὅπου ὑπάρχουν ἀδαμιαῖαι κυρίαι καὶ κύριοι μὲ πολὺ ἢ περισσότερον σεξαππήλ...

Ὅλη αὐτὴ ἡ φιλολογία, ὅταν δὲν ἀφυπνίζῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μιμήσεως, ἀφυπνίζει τὴν λαγοκοιμισμένην ὀργὴν τῶν πενομένων τάξεων».

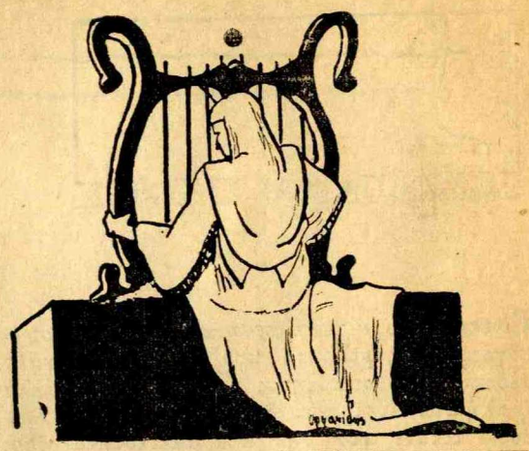

ΑΣ' ΤΗ ΒΑΡΚΑ

Ἄσ' τὴ βάρκα στὸ κῦμα, ὅπου θέλει νὰ τρέχῃ,
ἂς ὁρίζῃ τὸ ἀέρι τιμόνι, πανί.
Τὰ φτερὰ ἄπλωσε πλέρια, ἄκρη ὁ κόσμος δὲν ἔχει,
εἶναι πιὸ ὤμορφοι οἱ ἄγγωστοι πάντα γιαλοί.
Ἡ ζωὴ μιὰ δροσιὰ εἶναι, ἕνα κῦμα· ἂς' τὸ φέρῃ
ὅπου θέλει τὸ ἀέρι, ὅπου ξέρει τὸ ἀέρι,
ἂς ἀλλάζουν λιβάδια μὲ βράχους καὶ δάση,
γύρω ἂς φεύγουν ποῦ πύργοι, ποῦ καλύβας καπνός.
Εἴτε εἰδύλλιο γελούμενο ἁπλώνεται ἡ πλάση,
εἴτε ἀντάρες καὶ μπόρες κρεμᾷ ὁ οὐρανός,
μὴ θαρρεῖς τὸ πανί σου μπορεῖς νὰ βαστάξῃς,
ὅπου θέλει τὸ κῦμα, μαζί του θ' ἀράξῃς.
Τί γυρεύεις, τὶ θέλεις, μὴ καὶ σὺ τὸ γνωρίζεις ;
Κι' ἔχεις πιάσει ποτέ σου τὸ τὶ κυνηγᾶς ;
Μὴ ὅπου σπέρνεις καλὸ, τὸ κακὸ δὲ θερίζεις ;
Δὲ σκοντάβεις σὲ ρώτημα σ' ὅ,τι ρωτᾶς ;
Κι' ὅ,τι σ' ἔχει μαγέψει κι' ὅ,τι σοῦ ἔχει γελάσει
τὸ ἔχεις μόνος κερδίσει, μοναχὸς ἑτοιμάσει ;
Ἄσε τότε τὸ κῦμα ὅπου θέλει νὰ σπάξῃ.
Ἄσ' τὶς ζάλες νὰ σέρνουν τυφλὰ τὴν καρδιά.
Κι' ἂν τριγύρω βογκᾶ κι' ἂν ψηλὰ συγνεφιάζῃ,
κάπου ὁ ἥλιος σὲ κάποιο γιαλὸ θὰ γελᾷ.
Κι' ἂν πικρὸ τὴν ψυχή σου τὸ δάκρυ τὴ ραίνει,
πάντα κάπου κρυφὴ μιὰ χαρὰ τὴν προσμένει.

Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΠΑΤΡΙΚΟ ΜΑΣ ΣΠΙΤΙ

Τὸ πατρικό μας σπίτι, τὸ λιμάνι,
ποὺ ἐγνώρισε δυὸ ὁλάκαιρους αἰῶνες,
σὲ τέσσερις στεκότανε κολῶνες,
παμπάλαιο, ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ Ὀσμάνη.
Στὴ στέγη του ἂν βροντούσανε οἱ χειμῶνες
Κυκλώπειο παντα κι' ἄτρεμον ἐφάνη.
Ψηλὰ οἱ ἁγιονορείτικες εἰκόνες
μὲ τὸ ἱερὸ ὁλοτρόγυρα λιβάνι.
Κι' ὅταν ἡ Μοῦσα ἐπάνω μου ἀγρυπνοῦσε,
καὶ τὰ φτερὰ κρατώντας ἁπλωμένα
τὸ χέρι μου καλόβουλη ὡδηγοῦσε,
ψηλώνανε οἱ κολῶνες του ὁλοένα,
νὰ πᾶνε ἀεροσάλευτο τὸ σπίτι
στὸν ἕβδομο οὐρανὸ τὸν Ἀποσπερίτη.

Σ. ΔΑΦΝΗΣ

ΔΙΑΛΕΧΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΚΛΟΥΒΙΑ

Τούτη ἐγὼ τὴ χάρη πῆρα
ἀπ' τὴ Μοίρα :
Μὲ τὰ τέλια τὰ χρυσᾶ,
τέλια τρέμουσες, ἀχτίδες,
τὰ χρυσὰ κλουβιὰ νὰ φτιάνω, τὰ χρυσὰ κλουβιά.
Καὶ νὰ πιάνω καὶ νὰ παίρνω καὶ νὰ κλείνω
πεταλοῦδες, ψυχαρίδες, χρυσαλλίδες,
κάθε φλῶρι, κάθε ἀηδόνι, κάθε σπίνο
κι' ὅλα τὰ πουλιά,
κόκκινα, ἄσπρα, μαῦρα, γκρίζια, πράσινα, μαβιά,
στὰ χρυσᾶ κλουβιά.
Μὰ εἶναι μέρες, ποὺ μιὰ δύναμη
μοῦ κρατάει βαριὰ
κι' ἄβουλα τὰ χέρια.
Γύρω μου τρελλὰ πουλιά.
οἱ γαλιάντρες, τὰ κοτσύφια, τὰ γαρδέλια,
κελαηδοῦν καὶ ξεφωνίζουν·
Γύρω μου τὰ περιστέρια
σιωπηλὰ καὶ σοβαρὰ
φτερουγίζουν.
Γύρω μου τὰ πεταλούδια
μὲ τὰ διάφανα φτερά,
ἄσπρα, κίτρινα, γαλάζια,
σὰν ἀσήμια, σὰν ἀτλάζια,
ἀερογέννητα λουλούδια
μὲσ' τὸ φῶς ἀνθίζουν.
Καὶ γιὰ νὰ τὰ πιάσω, νὰ τὰ κλείσω
στὰ κλουβιὰ ποὺ φτιάνω ἐγὼ
φτάνει νὰ θελήσω
ἔτσι δὰ τὰ χέρια μου ν' ἁπλώσω
μέσα στὸν ἀνάερο θησαυρό,
μὰ νὰ θέλω δὲν μπορῶ
καὶ τὰ χέρια, ἀλί, σὲ μένα
σὰ δεμένα.
Κ' ὕστερα τὸ πανηγύρι
πιὰ τελειώνει,
ὁ ἥλιος πάει μακρυὰ νὰ γύρῃ,
κάθε χρῶμα λυώνει
ξεψυχάει κάθε λαλιά,
πάνε οἱ πεταλοῦδες, πάνε τὰ πουλιά,
γύρω ἐρμιά, γύρω σκοτάδια
κ' εἶναι τὰ κλουβιά μου ἄχ ! ἄδεια.
Μὰ κι' ἃ φεύγουν τὰ πουλιὰ κι' οἱ πεταλοῦδες
κι' ἄδεια ἃ μένουν τὰ κλουβιά μου
κι ἃ βαραίνει ὁλόγυρά μου
νεκρικιὰ γαλήνη
μὰ τὸ πέρασμά τους κάτι στὴν ψυχήμου πάντ' ἀφήνει.
Κ' εἶναι ἀπ' τῶν πεταλουδιῶν
μέσα μου ἄϋλη σκορπιστὴ
τὰ φτερὰ χρυσὴ μιὰ σκόνη
ποὺ ὕστερα τὴν παίρνει ὁ νοῦς
καὶ τοὺς μαύρους του οὐρανοὺς
ἀστερώνει.
Κ' εἶναι ἐντός μου ἕνας χορὸς
αἰθερόχυτων χρωμάτων
κ' εἶναι ἓν ἀνατάραγμα φτερῶν
κ' εἶναι ἕνας ὠκεανὸς
χίλιων μύριων λαλημάτων
κ' ἕνας πνέει ἐντός μου ἀγέρας
σὰν ξεψύχισμα φλογέρας.

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

ΑΓΓΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
ΤΟΥ κ. Δ. ΣΤΑΗ

J. H. LEIGH HUNT

Ο ΑΜΠΟΥ ΜΠΕΝ ΑΝΤΕΜ

Ὁ Ἀμποῦ Μπὲν Ἄντεμ (ὁ Θεὸς νὰ τοῦ πληθαίνῃ τὴν φυλή !)
εἶδ' ἕνα ὄνειρο καλὸ καὶ λυπηρὸ πολύ,
κ' ἐξύπνησε τὴν νύχτ' ἀργά—Ἀπ' τὸ παραθυράκι
τὴν κάμαρά του φώτιζε λαμπρὸ τὸ φεγγαράκι—
καὶ μέσ' τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ποὺ κάτι τι ἀκόμα
τ' ὠμόρφαινε μὲ φωτεινὸ ρόδων καὶ κρίνων χρῶμα,
εἶδ' ἕναν ἄγγελο λευκὸ νὰ στέκεται νὰ γράφῃ
σ' ἕνα βιβλίο ὁλόχρυσο, δεμένο μὲ χρυσάφι.
Ἐπῆρε θάρρος ὁ Ἀμποῦ στὴν ὠμορφιὰν ἐκείνη
κ' ἐρώτησε τὸν Ἄγγελο : «Τί γράφεις ;». Μὲ γαλήνη
ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ θεοῦ σήκωσε τὸ κεφάλι
καὶ μὲ φωνὴ ποὺ ὁ Ἀμποῦ δὲν εἶχε ἀκούσει ἄλλη
γλυκύτερη, τοῦ ἀπάντησε «Τὰ ὀνόματα ἐκείνων
ποὺ ἀγαποῦνε τὸν Θεό.»—«Θὰ γράψῃς τὸ δικό μου ;»
εἶπε ὁ Ἀμποῦ, κ' αἰσθάνθηκε μιὰν εὐωδία κρίνων
στὸ «ὄχι» ποὺ τ' ἀπάντησε τ' ἀγγελικὸ τὸ στόμα,
καὶ πιὸ δειλός, πιὸ ταπεινὸς, μὰ γελαστὸς ἀκόμα
τοῦ λέγει : «Σὲ παρακαλῶ, γράψε καὶ τὸ δικό μου
μ' ἐκείνους ποὺ τὸν ἄνθρωπο σὰν ἀδελφὸ ἀγαποῦνε
καὶ τὴν ἀγάπη, σπάταλοι, ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκορποῦνε·
τὸν ἄνθρωπο ἀγαπῶ κ' ἐγώ, ὡσὰν τὸν ἑαυτό μου.
Τὸν ἔγραψε κ' ἐχάθηκε. Τὴν ἄλλη νύχτα πάλι
ὁ Ἄγγελος ἐφάνηκε μὲ δόξα πιὸ μεγάλη,
καὶ στὸ βιβλίο τοῦδειξε ὅσοι ἤτανε γραμμένοι
πῶς τοὺς εὐλόγησε ὁ θεὸς καὶ θἆναι εὐλογημένοι—
Καὶ τ' ὄνομά του ὁ Ἀντέμ, μὲ γράμματα μεγάλα
τό 'δε γραμμένο ἐμπρός—ἐμπρὸς καὶ πρῶτο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα.

ANNA LAETITIA BARBAULD

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Ζωή ! δὲν ξεύρω τ' εἶσαι, μὰ ξεύρω πῶς ἡ ὥρα
τοῦ χωρισμοῦ μας ἦρθε, νὰ χωριστοῦμε πρέπει.
Τὸ πῶς καὶ ποῦ καὶ πότε ἐσμίξαμε, ὡς τώρα
δὲν μπόρεσα νὰ μάθω κι' ὁ νοῦς μου δὲν τὸ βλέπει.
Γυρίσαμε τὸν κόσμο ἀπ' ἄκρια εἰς ἄκρια
καὶ μὲ κακὲς φουρτοῦνες καὶ μὲ γλυκειὰ γαλήνη·
κ' εἶναι σκληρὸς κομμάτι ὁ χωρισμὸς γιὰ κεῖνοι
ποὺ ἀχώριστοι ἐζοῦσαν—κ' ἴσως ἀξίζει δάκρυα.
Ἐμπρὸς λοιπόν ! τὴν ὥρα ἐσὺ θά τὴν ὁρίσῃς.
Πρὶν χωριστοῦμε κάποια εὐχούλα νὰ μ' ἀφήσῃς,
καὶ «Καληνύχτα» μὴ μοῦ πῆς μὰ 'πέ μου «Καλημέρα» σὲ κάποιαν ἄλλη σφαῖρα.

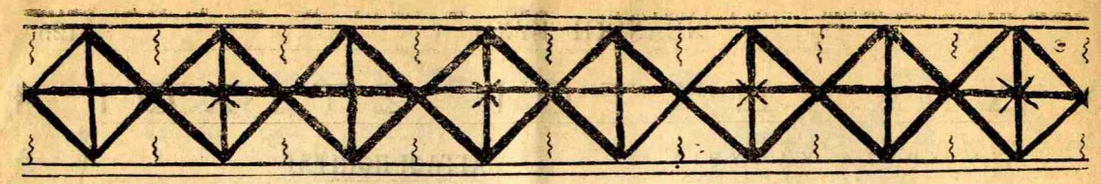

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΜΑΣ ΦΙΛΟΥΣ.

«Οὐ μὴ ἀπολέσω, «ἕνεκεν τῶν δέκα»...
(Γένεσις ιη' 33).

Ἀγαπητοί μου,

Ὅλοι βέβαια ἔχετε ἀκούσει κάτι γιὰ τὴ μεγάλη «κρίσι», ποὺ δέρνει τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη σ' αὐτὴν τὴν ἐποχή. Μερικοί, ἴσως, ἔχετε παρακολουθήσει μάλιστα καὶ τὴ συζήτησι ποὺ γίνεται γιὰ τὰ αἴτια, ποὺ τὴν ἐπροκάλεσαν καὶ γιὰ τὰ μέσα ποὺ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ τὴν θεραπεύσουν. Ἄλλοι, οἱ περισσότεροι ἴσως, θὰ τρέμετε μπροστὰ στὴν καταστροφή, ποὺ προμηνύουν τὰ διάφορα προγνωστικὰ «σημεῖα τῶν καιρῶν». Κι' ἄλλοι θὰ προσπαθῆτε, θὰ θέλετε τοὐλάχιστον, νὰ πάρετε μιὰ «θέσι» μπροστὰ στὸ μεγάλο αὐτὸ πρόβλημα τοῦ αἰώνα μας. Ἕνα πρᾶγμα θέλω νὰ εἰπῶ, πρὸ πάντων στοὺς τελευταίους: Αὐτὸ τὸ πρόβλημα δὲν εἶνε μονάχα θεωρητικό, κ' ἡ λύσι του δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς «εἰδικοὺς», ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ φρόνημα τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἀλλοίμονο, ὅταν οἱ λαϊκὲς μάζες θαρρευτοῦν στὸ «φαινόμενο», τὸ πάρουν αὐτὸ γιὰ οὐσία καὶ νομίσουν πὼς μὲ μιὰ ὁποιαδήποτε, ἔστω καὶ βίαιη, ἐπέμβασι ἐπιφανειακὴ θὰ ἦταν δυνατὸ ποτὲ ν' ἀλλάξῃ μορφὴ ἡ πραγματικότης, κ' ἡ δυστυχία νὰ παραμερισθῇ! Κι' ὅμως, ἐκεῖ μοιραῖα μᾶς ὁδηγοῦν ὄχι μονάχα οἱ κηρυγμένοι ἐπαναστάτες μὲ τὰ μανιφέστα τους, μὰ καὶ χειρότερα —αὐτοὶ δὰ ποὺ εἶναι— ἐκεῖνοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν λαῶν τῆς γῆς, ποὺ στὴν πολιτικὴ ἢ στὴ διανόησι, μὲ ὁλιστικὴ ἀντίληψι ἑρμηνεύουν τὸ «φαινόμενο» αὐτό.

Ἂν θέλετε μάλιστα νὰ προχωρήσωμε, δὲν ὑπάρχει ἄλλη αἰτία πρωταρχικὴ τῆς «κρίσεως», ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἀντίληψι αὐτὴ ποὺ ἐπίμονα ἐκαλλιέργησαν καὶ καλλιεργοῦν ἀκόμα, μὲ τὴν διαγωγήν των πρὸ παντός, αὐτοὶ ἀκριβῶς ποὺ θᾶχαν κάθε ὑποχρέωσι νὰ μὴ μᾶς φέρουν ἕως ἐδώ, τοὐλάχιστο ἀπὸ συνέπεια πρὸς τὴς ἴδιες τὴς κοινωνικές των καὶ τὴς φιλοσοφικές των ἀρχὲς —ἂν, ἐννοεῖται, σ' αὐτὲς ἐπίστευαν ἀληθινὰ κι' ἀπὸ πραγματικὴ ἰδεολογία.

Σᾶς ἔγραφα στὸ προηγούμενο γράμμα γιὰ τὴ μεγάλη ἀνοησία τῆς ἄθρησκης «ἠθικῆς» ποὺ θέλουν νὰ διδάξουν στὸ λαϊκὸ σχολεῖο. Κ' ἴσως μερικοὶ ἀπὸ σᾶς νὰ νόμισαν πὼς αὐτὸ δὲν ἦταν παρὰ μιὰ....κληρικαλίστικη ὑπερβολή. Κι' ὅμως δὲν ὁδηγεῖ πουθενὰ ἀλλοῦ ἐκεῖνος ποὺ βγάζει τὸ θρησκευτικὸ περιεχόμενο, τὴ θρησκεία, γιὰ βάσι καὶ σκοπό, ἀπὸ τὴν ἠθική, δὲν ὁδηγεῖ αὐτὸς ὁ ἠθικολόγος πουθενὰ ἀλλοῦ παρὰ στὴν ἠθικὴ ἀναρχία. Αὐτῆς τῆς ἠθικῆς ἀναρχίας ἀποτέλεσμα εἶναι καὶ ἡ «κρίσις» ἡ σημερινή.

Δὲν πρέπει νὰ μᾶς παρασύρουν τὰ «φαινόμενα» καὶ νὰ μᾶς κάνουν νὰ ξεχνοῦμε τὴν αἰτία ποὺ τὰ προκαλεῖ. Ἡ «κρίσις τοῦ «χρυσοῦ» καὶ ἡ καθημερινὲς οἰκονομικὲς καταστροφὲς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὰ μοιραῖα ἀποτελέσματα τῆς ἄψυχης ἠθικῆς, ποὺ συστηματικὰ ἐκαλλιέργησαν στὴν ψυχὴ τῆς ἀνθρωπότητας ἐπὶ τόσα χρόνια τώρα, καὶ τῆς ἀχαλίνωτης ὁλοκρατίας, ποὺ βασιλεύει στὶς σχέσεις τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων. Ἂν ὁ χρυσὸς δὲν ἐθεωρεῖτο τὸ πᾶν γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου κι' ἂν ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦταν τὸ φαγοπότι μοναχὰ καὶ τὸ ἄγριο γλέντι, βέβαια θὰ ὑπῆρχε καὶ τόπος γιὰ νὰ κάμῃ κανεὶς ἔκκλησι σ' αἰσθήματα εὐγενέστερα καὶ σὲ ἱερώτερες ἰδέες. Μὰ ποιὰ αἰσθήματα καὶ ποιὲς ἰδέες μποροῦν νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὴ στιγμὴ αὐτή;... Ἀφ' οὗ ἐφρόντισαν νὰ σβύσουν κάθε φλόγα ἰδανικῶν καὶ νὰ γκρεμίσουν κάθε ἱερὸ ποὺ εἶχε στὴν καρδιά της μέσα ἡ ἀνθρωπότης!

Τί θέλετε νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν τοῦ βάλετε μέσα του μιὰ ἔμμονη ἰδέα πὼς ὁ διπλανός του εἶναι ἐμπόδιο στὴν εὐτυχία του, ὅταν αὐτὴ τὴν εὐτυχία τοῦ τὴν περιορίσετε τόσο πολὺ ὥστε νὰ μὴ μπορῇ νὰ τὴν ἰδῇ πουθενὰ ἀλλοῦ παρὰ μονάχα στὴ φευγαλέα λάμψη τοῦ χρυσοῦ; Τί ἄλλο γίνεται ὁ ἄνθρωπος αὐτός; τί ἄλλο ἀπὸ ἕνα κτῆνος; καὶ τί περιμένετε ἀπὸ ἕνα κτῆνος; τί ἄλλο ἀπὸ κτηνωδία καὶ ἀγριότητα;

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἔχει καταντήσει ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότης, ποὺ ἄδικα προσπαθεῖ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν «κρίσι». Ἔτσι τὴν κατήντησαν τὴν ἀνθρωπότητα τὴ σημερινὴ οἱ ἀρχηγοί της,

κι' εἶναι ἀνόητο νὰ περιμένῃ κανεὶς θεραπεία τοῦ κακοῦ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους, ὅταν αὐτοὶ δὲν ἔχουν θεραπευθῆ. «Μὴ πεποίθατε ἐπ' ἄρχοντας ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία».

Μὰ ποῦ θὰ πᾶμε λοιπόν;

Νὰ τὸ τραγικὸ ἐρώτημα ποὺ δὲν θὰ εἶχε τὴν ἀπάντησί του, ἂν τὸ ἔθετε κανεὶς πρὶν ἀπὸ δυὸ χιλιάδες χρόνια! Ἢ μᾶλλον αὐτὸ τότε θᾶπερνε γι' ἀπάντησί του μιὰ προφητικὴ ἐλπίδα. Σήμερα ὅμως, στὸ ἐρώτημα αὐτὸ εἶναι ἕτοιμη νὰ ἀπαντήσῃ μιὰ ὁλόκληρη ἱστορικὴ πραγματικότης.

Μᾶς δόθηκε καὶ ἄλλοτε ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσωμε γιὰ τὸ θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ὠργανωμένη κοινωνία τῶν πιστῶν, ποὺ στὸν Χριστὸ ἀναγνωρίζουν τὸν Λυτρωτὴν των κι' ἀπ' Αὐτὸν θέλουν ἡ ζωή των νὰ διευθύνεται. Ἡ «βασιλεία τοῦ Θεοῦ» δὲν εἶναι ὄνειρο, οὔτε μελλοντικὴ ἐλπίδα, εἶναι πραγματικότης ποὺ ὑπάρχει ἐπάνω στὴ γῆ καὶ ποὺ τὴν ζοῦν καὶ τὴν αἰσθάνονται ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσοι ξέρουν νὰ ὑποτάσσουν στοὺς νόμους της κάθε ἐγωϊστικὴ ἀξίωσι τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ ὁλέπουν πὼς δὲν ὑπάρχει ἄλλος σκοπὸς στὴ ζωὴ ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος ἐκήρυξε μὲ τὸ παράδειγμά Του. Αὐτοὶ ξέρουν πὼς ὁ σκοπὸς αὐτὸς δὲν πραγματοποιεῖται μὲ τὶς ἁπλὲς, τὶς ἀδύνατες ἀνθρώπινες δυνάμεις καὶ εἶναι «πρᾶοι καὶ ταπεινοί», γεμᾶτοι χαρὰ καὶ ἐλπίδα στὴν καρδιά, γιατὶ ἔχουν Ἀρχηγὸ ποὺ τοὺς ἐμπνέει καὶ στὶς πειὸ δύσκολες στιγμὲς καὶ τούς χαρίζει δύναμι καὶ ἐξουσία νὰ πατοῦν «ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων».

Ἡ «βασιλεία» αὐτὴ βέβαια δὲν ἔχει ἀκόμα ἐξαπλωθῆ σ'ὅλον τὸν κόσμο· δὲν ξέρομε κἂν ἂν θὰ ἐξαπλωθῆ ἔτσι ποτὲ, ὥστε νὰ μὴν ἀφήσῃ ἔξω κανένα. Μὰ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀρνηθῆ πὼς ἀπὸ τότε ποὺ ἐφάνηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ σύμβολό της στὴ γῆ ἐπάνω —καὶ σύμβολό της εἶναι τῶν κατεφρονεμένων τοῦ κόσμου ὁ σταυρὸς— οἱ λίγοι «ἐκλεκτοὶ» ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἐστάθηκαν πάντα τὸ «ἅλας» καὶ τὸ «φῶς», ποὺ ἔδωκαν τὴ δύναμι στὴν ἀνθρωπότητα νὰ ἀποφύγῃ τὴ σαπίλα κι' ἔκαμαν μὲ τὴ λάμψη των νὰ πάψῃ τὸ σκοτάδι νὰναι μαῦρο καὶ πυκνό. Ποιὸς ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ τὸ πὼς οἱ «ἐκλεκτοὶ» τῆς Ἐκκλησίας ἐστάθηκαν οἱ πρωτοπόροι γιὰ τὴν ἀναπτυξι τῆς ἰδέας τοῦ ἀνθρωπισμοῦ; Τὸ εἴπαμε καὶ στὸ προηγούμενο γράμμα· μπορεῖ νὰ ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ χωρὶς ν' ἀνήκουν στὴν Ἐκκλησία, ἀγωνίσθηκαν καὶ ἀγωνίζονται ἀκόμη γιὰ ἰδέες ἀνθρωπιστικές. Αὐτὸ δὲν ἀναιρεῖ, ἀπεναντίας ἐπιβεβαιώνει, τὴν ἀλήθεια πὼς ἀπ' τὴν Ἐκκλησία τῆς δανείσθηκαν αὐτές.

Στὸ βάθος ὅλων αὐτῶν τῶν κινημάτων δὲν ὑπάρχει παρὰ ὁ ἄπειρος θαυμασμὸς γιὰ τὸ ἰδανικὸ τὸ χριστιανικό, ποὺ —γιὰ λόγους καθαρὰ ὑποκειμενικοὺς— νομίζουν πὼς μποροῦν νὰ τὸ περιορίσουν μονάχα στὴν ἄποψι τὴν ἠθική. Κ' ἐδῶ ἀκριβῶς —εἴπαμε— εἶναι τὸ μεγαλείτερο σφάλμα. Γιατὶ ἐκεῖνο ποὺ κάνει ὑπέροχη καὶ πραγματοποιήσιμη τὴν ἠθικὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν εἶναι τ' ἀξιώματα τῆς ἠθικῆς. Αὐτὴ τὴν ἀξία τὴν δίδει ὁ Χριστὸς καὶ χωρὶς Αὐτὸν ξερὴ καὶ πεζὴ καὶ σχολαστικὴ καὶ ἀπραγματοποίητη θὰ μείνῃ ὁσονδήποτε τέλεια κι' ἂν τὴν παραδεχθῇ κανεὶς τὴν ἠθική.

Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ ποὺ κάνει τοὺς πιστοὺς νὰ πραγματοποιοῦν τὸ ὄνειρο τῆς «βασιλείας τοῦ Θεοῦ», νὰναι εὐτυχισμένοι, κι' ὅταν διώκωνται, νὰ ἀγαποῦν καὶ τοὺς δημίους των ἀκόμη, νὰ χαίρωνται τὴ ζωή, νὰ μὴ τρέμουν ὅμως μπροστὰ στὸ θάνατο ποτέ!..

Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὼρα εἶναι προωρισμένη νὰ κρατήσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὴ γενικὴ καταστροφή. Οἱ «ἐκλεκτοὶ» εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ θὰ κάμουν ὥστε οἱ μέρες τῆς δοκιμασίας νὰ κολοβωθοῦν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ «δίκαιοι», ἔστω καὶ «δέκα», ποὺ —σύμφωνα μὲ τὴν πανάρχαια ἁγιογραφικὴ διήγησι — θὰ γίνουν ἀφορμὴ νὰ μὴ καταστραφοῦν τὰ «Σόδομα» τῆς ἐποχῆς μας.

Τί ὤμορφο πρᾶγμα νὰναι κανένας μαζὶ μ' αὐτοὺς τοὺς ἐκλεκτούς!

† ΕΜΜ. Γ. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ. Πρεσβύτερος

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Στὸ ρημαγμένο παρεκκλῆσι,
τῆς ἄνοιξης τὸ θεῖο κοντύλι
εἰκόνες ἔχει ζωγραφίσει
μὲ τ' ἀγριολούλουδα τ' Ἀπρίλη.
Ὁ ἥλιος γέρνοντας στὴ δύση,
μπροστὰ στοῦ ἱεροῦ τὴν πύλη
μπαίνει δειλὰ νὰ προσκυνήσῃ
κι' ἀνάφτει ὑπέρλαμπρο καντῆλι.
Σκορπάει γλυκειὰ μοσκοβολιὰ
δάφνη στὸν τοῖχο ριζωμένη
—θυμίαμα ποὺ καίει ἡ Πίστις—
Καὶ μιὰ χελιδονοφωλιὰ,
ψηλὰ στὸν Νάρθηκα χτισμένη,
ψάλλει τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις».

ΓΕΩΡΓ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

"ΟΙ ΔΥΟ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ,, ΚΑΙ Ο HENRI BERGSON (1)

[Τὸ καινούργιο βιβλίο τοῦ μεγαλύτερου ἴσως ἀπὸ τοὺς σύγχρονους φιλοσόφους, ἀπ' τὸ ὁποῖο ἔχουμε μεταφράσει τὸ παρακάτω, ἐνδιαφέρον ἀπὸ πρακτικὴ γιὰ μᾶς ἄποψη, ἂν καὶ ὄχι καὶ τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ, κεφάλαιό του, εἶναι ἀπὸ τὰ δυνατὰ βιβλία, πού ἐξυψώνουν τὴν ψυχὴ ἐκεινοῦ ποὺ τὰ μελετᾷ. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Μπερξονισμοῦ ὡς τώρα ἤτανε (ἂν καὶ δὲν μοῦ φαίνεται δυνατὸ μὲ τόσο λίγα λόγια νὰ μπορέση κανένας νὰ σκιτσάρη μιὰ τόσο βαθειὰ φιλοσοφία) ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἐλευθερίας τῆς βούλησης, ἡ ἀπόδειξη τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ψυχικῶν φαινομένων ἀπὸ τὶς φυσιολογικὲς λειτουργίες τοῦ ἐγκέφαλου, ποὺ δείχνουν λογικὴ τὴν ἰδέα τῆς ἐπιβίωσης τῆς ψυχῆς καὶ, τέλος, μιὰ ἀρχὴ ρευστῆς καὶ ἀδιάκοπης ἐνέργειας, ποὺ διατρέχει τὴ ζωντανὴ ὕλη καὶ ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τὴ συλλάβουμε μὲ τὴ διάνοια, ποὺ εἶναι ἕνα ὄργανο τοῦ πρακτικοῦ ἔνστικτου καὶ νοιώθει μόνο τὴν ἀκίνητη ὕλη, ἀλλὰ μὲ τὴ διαίσθηση, ποὺ εἶναι ἕνας μικρὸς φεγγίτης ἀνοιγμένος πρὸς τὸ μέρος τῆς πραγματικότητας.

Μὲ τὸ νέο του βιβλίο ὁ Β. προχωρεῖ πέρ' ἀπὸ τὰ συμπεράσματα τῆς «δημιουργικῆς ἐξέλιξης». Ἀφοῦ ἀπόδειξε τὴ στατικὴ ἠθικὴ καὶ θρησκεία σὰν μιὰ ἀντίδραση τοῦ ἔνστικτου κατὰ τῶν κινδύνων ποὺ γεννᾷ γιὰ τὸ ἄτομο καὶ τὴν κοινωνία ἡ ἀχαλίνωτη ἐνέργεια τῆς νόησης, στὸ κεφάλαιο τῆς «Δυναμικῆς θρησκείας», βασισμένος στὴν ἀδιαφιλονείκητη πεῖρα ἐκείνων ποὺ γνώρισαν τὸν Θεὸ (τῶν «μυστῶν», ὅπως τοὺς χαρακτηρίζει) καὶ στὴν ἐπιστημονικὴ ἐμπειρία ἀντιμετωπίζει πειστικώτατα τὰ προβλήματα τῆς ὕπαρξης καὶ τῆς φύσης τοῦ Θεοῦ, τοῦ κακοῦ, καὶ τῆς ἐπιβίωσης τῆς ψυχῆς.

Στὸ τελευταῖό του κεφάλαιο, ἀφοῦ ζωγραφίζει τὶς ἀρρώστειες τοῦ σύγχρονου ὑλικοῦ καὶ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ, καταλήγει στὸ νὰ συστήση στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἐπάνοδο στὴν ἁπλῆ ὑλικὴ ζωὴ καὶ στὴν ἔνταση τῆς ψυχικῆς, ἀπ' ὅπου ἀναμένει τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητας. Ἕνα τέτοιο κήρυγμα, ποὺ προέρχεται ἀπὸ μιὰ τέτοια διάνοια, πιστεύουμε πὼς θὰ βρῆ βαθύτατη ἀπήχηση στὴ διψασμένη ψυχὴ τῆς νέας γενηᾶς μας.]

Κ. Α. Λ.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

Δὲν κουράζονται νὰ ἐπαναλαβαίνουν, πὼς ὁ ἄνθρωπος εἶναι κάτι ἐλάχιστο πάνω στὴ γῆ καὶ ἡ γῆ μέσα στὸ «σύμπαν». Κι' ὅμως, ἀκόμη καὶ μὲ τὸ σῶμά του πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ κατέχη ὁ ἄνθρωπος τὴν «ἐλάχιστη» θέση, ποὺ τοῦ παραχωροῦν συνήθως καὶ ποὺ ἔφτανε ἀκόμη καὶ σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν Πασκὰλ, ὅταν τὸ «σκεπτόμενο καλάμι» του(*) τὸ καταντοῦσε νὰ μὴν εἶναι τίποτ' ἄλλο στὴν οὐσία παρὰ ἕνα καλάμι. Γιατί, ἂν τὸ σῶμά μας εἶναι ἡ ὕλη μὲ τὴν ὁποία ἀσχολιέται ἡ συνείδησή μας, συνεκτείνεται ὅμως κι' ἐκεῖνο στὴ συνείδησή μας, περιλαβαίνει ὅ,τι πέφτει στὴν ἀντίληψή μας καὶ φθάνει ὡς τἄστρα. Αὐτὸ ὅμως τὸ ἀπέραντο σῶμα ἀλλάζει κάθε στιγμὴ καὶ καμμιὰ φορὰ ριζικὰ μὲ τὴν πιὸ ἐλαφριὰ μετατόπιση ἑνὸς μέρους αὐτοῦ τοῦ ἴδιου, ποὺ βρίσκεται στὸ κέντρο καὶ κατέχει ἕναν ἐλάχιστο χῶρο. Αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ κεντρικὸ σῶμα, ποὖναι σχετικὰ ἀμετάβλητο, εἶναι πάντοτε «παρόν». Καὶ δὲν εἶναι μόνο «παρὸν», ἀλλὰ καὶ ἐνεργεῖ: Μ' αὐτό, καὶ μόνο μ' αὐτὸ μποροῦμε νὰ κινήσουμε ἄλλα μέρη τοῦ μεγάλου σώματος. Κι' ἐπειδὴ ἐκεῖνο ποὺ λογαριάζεται εἶναι ἡ ἐνέργεια, ἐπειδὴ γίνεται δεκτὸ, ὅτι βρισκούμαστε ἐκεῖ ὅπου καὶ ἐνεργοῦμε, συνηθίζουν νὰ κλείνουν τὴ συνείδηση στὸ «ἐλάχιστο» σῶμα καὶ νὰ παραμελοῦν τὸ σῶμα τὸ «ἀπέραντο». Φαίνουνται ἐξ ἄλλου ἐξουσιοδοτημένοι ἀπ' τὴν ἐπιστήμη, ποὺ θεωρεῖ τὴν ἐξωτερικὴ ἀντίληψη σὰν ἕνα «ἐπιφαινόμενο» τῶν ἐσω-ἐγκεφαλικῶν προεκτάσεων ποὺ ἀντιστοιχοῦν σ' αὐτή: Ὅ,τι λοιπὸν γίνεται ἀντιληπτὸ ἀπ' τὸ μεγαλύτερο σῶμα, δὲν θὰ ἦταν τίποτ' ἄλλο παρὰ ἕνα φάντασμα, ποὺ «προβάλλεται» ἔξω ἀπὸ τὸ μικρὸ σῶμα. Ξεσκεπάσαμε τὴν ἀπάτη ποὺ κλείνει αὐτὴ ἡ μεταφυσικὴ (*). Ἂν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ προικισμένου μὲ ὄργανα «μικροῦ» σώματός μας (ποὺ εἶναι ἀκριβῶς ὀργανωμένο σχετικὰ μὲ τὴν ἄμεση ἐνέργεια) εἶναι ἡ ἕδρα τῶν πραγματικῶν κινήσεών μας, τὸ «μέγιστο» ἀνόργανο σῶμά μας εἶναι ἡ ἕδρα τῶν ἐνδεχόμενων καὶ θεωρητικὰ δυνατῶν ἐνεργειῶν μας, ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἐγκεφαλικὰ κέντρα τῆς ἀντίληψης εἶναι οἱ πρόσκοποι κι' οἱ προπαρασκευαστὲς αὐτῶν τῶν ἐνδεχόμενων ἐνεργειῶν, ποὺ τὶς σχεδιάζουν ἐσωτερικὰ, ὅλα γίνουνται σὰν νὰ συλλαβαίνουνταν ἀπ' αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλο οἱ ἐξωτερικὲς ἀντιλήψεις μας καὶ σὰν νὰ προβάλλουνταν ἀπ' αὐτὸν στὸ διάστημα. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ἐντελῶς διάφορη καὶ στὴν πραγματικότητα βρισκούμαστε, ἂν καὶ μὲ μέρη τοῦ ἑαυτοῦ μας ποὺ ἀδιάκοπα ποικίλλουν καὶ ὅπου δὲν ἑδρεύουν παρὰ δυναμικὲς ἐνέργειες, μέσα σὲ ὅλα ὅσα πέφτουν στὴν ἀντίληψή μας. Ἂς ἐξετάζουμε τὰ πράγματα ἀπ' αὐτὴ τὴ πλευρὰ, καὶ δὲν θὰ λέμε πιὰ, ἀκόμη καὶ γιὰ τὸ σῶμά μας, ὅτι εἶναι χαμένο μέσα στὸ ἀχανὲς τοῦ κόσμου.

Ὅταν μιλᾶνε, ἀλήθεια, γιὰ τὴ μικρότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ γιὰ τὸ μεγαλεῖο τοῦ κόσμου, ἀποβλέπουν στὸ πολύπλοκο αὐτοῦ τοῦ τελευταίου τοὐλάχιστον ὅσο καὶ στὸ μέγεθός του. Ἕνα πρόσωπο κάνει τὴν ἐντύπωση τοῦ ἁπλοῦ, ἐνῷ ὁ ὑλικὸς κόσμος ἔχει κάτι τόσο πολύπλοκο, ποὺ δὲν τὸ φτάνει οὔτε ἡ πειὸ μεγάλη φαντασία. Τὸ πειὸ μικρὸ ὁρατὸ μόριο ὕλης εἶναι αὐτὸ μόνο του ἕνας κόσμος ὁλάκαιρος. Πῶς νὰ δεχτοῦμε πὼς ἡ ὕπαρξή του δὲν ἔχει ἄλλο λόγο παρὰ ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ πρόσωπο; Ἀλλ' ἂς μὴ πτοούμαστε. Ὅταν βρισκούμαστε μπροστὰ σὲ μέρη, ποὺ ἡ ἀπαρίθμησή τους εἶναι ἀτέλειωτη, μπορεῖ τὸ ὅλο νὰ εἶναι ἁπλὸ καὶ ὁ λόγος ποὺ μᾶς φαίνεται πολυσύνθετο εἶναι, ὅτι τὸ παρατηροῦμε ἀπ' τὴν ἀνάποδη. Φέρτε τὸ χέρι σας ἀπὸ ἕνα σημεῖο ὡς ἕν' ἄλλο. Γιὰ σᾶς, ποὺ τὴ βλέπετε ἀπὸ μέσα, αὐτὴ εἶναι μιὰ χειρονομία ἀδιαίρετη. Ἐγὼ ὅμως ποὺ τὴ βλέπω ἀπ' ἔξω καὶ ποὺ προσέχω στὴ γραμμὴ ποὺ διάτρεξε, σκέφτουμαι πὼς τὸ χέρι σας χρειάστηκε στὴν ἀρχὴ νὰ φτάση τὸ πρῶτο μισὸ διάστημα κι, ἔπειτα τὸ μισὸ τοῦ ἄλλου μισοῦ, κι' ἔπειτα πάλι τὸ μισὸ τοῦ ὑπόλοιπου κι' ἔτσι πάει λέγοντας. Θὰ μποροῦσα νὰ ἐξακολουθήσω δισεκατομμύρια αἰῶνες, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐξαντλήσω τὴν ἀπαρίθμηση τῶν πράξεων, στὶς ὁποῖες διαλύεται, στὰ μάτια μου, ἡ κίνηση, ποὺ σεῖς τὴν αἰσθάνεστε ἀδιαίρετη. Ἔτσι ἡ πράξη ποὺ ἐγέννησε τὸ ἀνθρώπινο γένος ἤ, πειὸ γενικὰ, ἀντικείμενα ἀγάπης γιὰ τὸν Δημιουργὸ, θὰ μποροῦσε βέβαια ν' ἀπαιτῆ ὅρους, ποὺ κ' ἐκεῖνοι ἀπαιτοῦν ἄλλους, ποὺ ἔτσι ἀπ' τὸν ἕνα στὸν ἄλλο θὰ ἔφερναν ἀπειρία ὁλάκαιρη. Δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ σκεφτῆ κανένας αὐτὸ τὸ πλῆθος, χωρὶς νὰ τὸν πιάση ζάλη. Δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ὅμως παρὰ ἡ ἀνάποδη μιᾶς ἀδιαίρετης πράξης. Εἶναι ἀλήθεια πὼς οἱ ἀπειράριθμες πράξεις στὶς ὁποῖες διαλύουμε μιὰ χειρονομία μας εἶναι καθαρὰ δυναμικὲς, προσδιορισμένες μεσ' στὴ δυναμικότητά τους ἀπ' τὴν πραγματικότητα τῆς χειρονομίας, ἐνῷ τὰ συστατικὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ τὰ μέρη αὐτῶν τῶν μερῶν εἶναι πραγματικότητες καὶ, ὅταν εἶναι ζωντανὰ, ἔχουν κάτι τὸ αὐθόρμητο, ποὺ μπορεῖ νὰ φτάση ὥς τὴν ἐλεύθερη ἐνέργεια. Γι' αὐτὸ δὲν ἰσχυριζόμαστε πὼς ἡ σχέση τοῦ πολύπλοκου πρὸς τὸ ἁπλὸ εἶναι ἡ ἴδια καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις. Θελήσαμε μ' αὐτὴ τὴν παρομοίωση νὰ δείξουμε μονάχα ὅτι τὸ πολύπλοκο, ἀκόμη καὶ 'κεῖνο ποὺ δὲν ἔχει ὅρια, δὲν εἶναι δεῖγμα ἐνδιαφέροντος καὶ ὅτι μιὰ ἁπλῆ ὕπαρξη μπορεῖ ν' ἀπαιτῆ ὅρους ποὺ δὲν ἔχουν τελειωμό.

Αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ συμπέρασμά μας. Δίνοντας μιὰ τέτοια θέση στὸν ἄνθρωπο καὶ μιὰ τέτοια σημασία στὴ ζωὴ (*), τὸ συμπέρασμα αὐτὸ θὰ φανῆ πολὺ αἰσιόδοξο. Ἀμέσως θὰ προβάλη ἡ εἰκόνα τῶν βασάνων ποὺ σκεπάζουν τὴν περιοχὴ τῆς ζωῆς. ἀπὸ τὴ κατώτατη βαθμίδα

(1) Ἡ «Ν. Ψυχὴ» δημοσιεύει τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ καινούργιο βιβλίο τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, γιατὶ πιστεύει πὼς θἆναι πολὺ διδακτικὸ γιὰ τοὺς ἀναγνῶστές της, χωρὶς βέβαια μ' αὐτὸ νὰ πέρνη μιὰν ὁποιαδήποτε θέση ἀπέναντι στὴ Μπερξονιστικὴ φιλοσοφία.

(*) Χαρακτηρισμὸς τοῦ Πασκὰλ γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

(*) Ὁ συγγραφέας μιλᾶ γιὰ ἕνα παλιό του βιβλίο «Ὕλη καὶ μνήμη», ὅπου πραγματεύθηκε αὐτὸ τὸ ζήτημα.

(*) Στὸν ἀμέσως προηγούμενο τίτλο «Δημιουργία καὶ Ἀγάπη» ὁ Bergson ἔφτασε στὸ συμπέρασμα ὅτι «ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ λόγος τῆς ὕπαρξης κάθε ζωῆς πάνω στὸν πλανήτη μας.

τῆς συνείδησης μέχρι τὸν ἄνθρωπο.

Μάταια θὰ παρατηρούσαμε, πὼς στὸ ἐπίπεδο τῶν ζῴων αὐτὸς ὁ πόνος εἶναι πολὺ διάφορος ἀφ' ὅτι τὸν φαντάζουνται: Χωρὶς νὰ φτάσουμε στὴν καρτεσιανὴ θεωρία τῶν ζῴων—μηχανῶν, μπορεῖ νὰ συμπεράνῃ κανένας, ὅτι ὁ πόνος εἶναι μοναδικὰ ἐλαττωμένος σὲ ὄντα ποὺ δὲν ἔχουν ἐνεργητικὴ μνήμη, ποὺ δὲν προεκτείνουν τὰ περασμένα στὰ παρόντα καὶ ποὺ δὲν εἶναι ἐντελῶς πρόσωπα· ἡ φύση τῆς συνείδησής τους εἶναι ὑπνοβατική· μήτε οἱ χαρὲς μήτε οἱ θλίψεις τους δὲν ἔχουν ἀπηχήσεις βαθιὲς καὶ διαρκεῖς σὰν τὶς δικές μας. Μήπως λογαριάζουμε ποτὲ σὰν πραγματικοὺς τοὺς πόνους ποὺ νοιώσαμε μέσα σ' ἕνα ὄνειρο; Σ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἄνθρωπο μήπως ὁ φυσικὸς πόνος δὲν ὀφείλεται πολὺ συχνὰ στὴν ἀπερισκεψία καὶ στὴν ἀπρονοησία του ἢ σὲ ὑπερβολικὰ ἀβρὰ(ραφφιναρισμένα) γοῦστα ἢ σὲ τεχνητὲς ἀνάγκες;

Ὅσο γιὰ τὸν ἠθικὸ πόνο, κι' αὐτὸς τὸ ἴδιο συχνὰ προκαλιέται ἀπὸ λάθος μας καὶ ὁπωσδήποτε δὲν θὰ ἦταν τόσο σουβλερός, ἂν δὲν εἴχαμε ὑπερδιεγείρει τὴν εὐαισθησία μας σὲ τέτοιο σημεῖο, ποὺ νὰ τὴν κάμουμε νοσηρή. Ὁ πόνος μας παρατείνεται καὶ πολλαπλασιάζεται ἀπροσδιόριστα μὲ τὴ σκέψη ποὺ κάνουμε ἐπάνω του. Μὲ λίγα λόγια, θὰ ἦταν εὔκολο νὰ προσθέσουμε μερικὲς παράγραφες στὴ «Θεοδικία» τοῦ Λάϊμπνιτς(*). Ἀλλὰ δὲν ἔχουμε καμμιὰ τέτοια ἐπιθυμία. Ὁ φιλόσοφος μπορεῖ νὰ διασκεδάζῃ μὲ θεωρίες αὐτοῦ τοῦ εἴδους στὴ μοναξιὰ τοῦ γραφείου του. Τί θὰ σκεφθῇ ὅμως μπροστὰ σὲ μιὰ μητέρα, ποὺ μόλις τῆς πέθανε τὸ παιδί της; Ὄχι, ὁ πόνος εἶναι μιὰ φοβερὴ πραγματικότητα καὶ εἶναι ἀνυπόφορη ἡ αἰσιοδοξία ποὺ προσδιορίζει a priori τὸ κακό, σὰν ἕνα ἐλάχιστο καλό, ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ πόνος ἀνάγεται σ' ἐκεῖνο ποὺ εἶναι στὴν πραγματικότητα. Ὑπάρχει ὅμως μιὰ ἐμπειρικὴ αἰσιοδοξία, ποὺ συνίσταται ἁπλῶς στὸ νὰ πιστοποιῇ δύο γεγονότα: Πρῶτα-πρῶτα, πὼς ἡ ἀνθρωπότητα κρίνει τὴ ζωὴ συνολικὰ καλή, ἀφοῦ ἐπιμένει νὰ ζῇ. Κι' ἔπειτα, πὼς ὑπάρχει μιὰ χαρὰ ἄκρατη, ποὺ βρίσκεται πέρ' ἀπὸ τὴν ἡδονὴ καὶ τὸν πόνο καὶ ποὺ εἶναι ἡ ὁριστικὴ ψυχικὴ κατάσταση τοῦ «μύστου» (**). Μέσα σ' αὐτὴ τὴ διπλῆ ἔννοια καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴ διπλῆ ἄποψη, ἡ αἰσιοδοξία ἐπιβάλλεται, χωρὶς νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ φιλόσοφος νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ. Θὰ μᾶς ποῦνε, ὅτι, ἂν ἡ ζωὴ στὸ σύνολό της εἶναι καλὴ θὰ ἦταν ὄχι λιγώτερο καλὴ χωρὶς τὸν πόνο κι' ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ θέλησε ὁ Θεὸς τὸν πόνο; Τίποτα ὅμως δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ πόνος εἶναι δημιούργημα θέλησης. Ἐκθέσαμε παραπάνω πὼς ἐκεῖνο ποὺ φαίνεται ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ σὰν ἕνα ἀπέραντο πλῆθος πραγμάτων, μέσ' στὰ ὁποῖα περιλαβαίνεται κι' ὁ πόνος, μπορεῖ νὰ φανῇ ἀπ' τὴν ἄλλη σὰν μιὰ ἀδιαίρετη πράξη κι' ἔτσι ποὺ ἂν ὀγάζαμε ἔξω ἕνα μέρος, θὰ ἦταν σὰν νὰ καταστρέφαμε τὸ ὅλο. Θὰ μᾶς ποῦν ὅτι τὸ ὅλο μποροῦσε νὰ εἶναι διάφορο καὶ τέτοιο ποὺ νὰ μὴν περιλάβαινε καὶ τὸν πόνο καὶ ἑπομένως κι' ἂν ἀκόμη ἡ ζωὴ εἶναι καλή, θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι καλύτερη. Ἀπ' ὅπου θὰ συμπεράνουν πὼς ἂν ὑπάρχῃ πραγματικὰ μιὰ ἀρχή, κι' ἂν αὐτὴ ἡ ἀρχὴ εἶναι Ἀγάπη, δὲν εἶναι παντοδύναμη κι' ἑπομένως δὲν εἶναι Θεός. Ἀλλ' ἐκεῖ ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἐρώτημα. Τί σημαίνει ἀκριβῶς ὁ ὅρος «παντοδυναμία»; Δείξαμε παραπάνω (*) πὼς ἡ ἰδέα τοῦ «τίποτα» εἶναι κάτι σὰν τὴν ἰδέα τοῦ τετράγωνου κύκλου, πὼς ἐξαφανίζεται μπροστὰ στὴν ἀνάλυση, ἀφίνοντας πίσω της μιὰ μόνο κενὴ λέξη, πὼς εἶναι τέλος μιὰ ψευτο ἰδέα. Μήπως εἶναι τὸ ἴδιο κι' ἡ ἰδέα τοῦ «παντὸς» (παντο δυναμία), ὅταν ἰσχυρίζονται πὼς μ' αὐτὴ τὴ λέξη προσδιορίζουν ὄχι μόνο τὸ σύνολο τοῦ πραγματικοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ σύνολο τοῦ δυνατοῦ; Φαντάζουμαι κάτι τί ἀκριβῶς ὅταν μοῦ μιλᾶνε γιὰ τὸ σύνολο τοῦ ὑπαρκτοῦ, ἀλλὰ μεσ' στὸ σύνολο τοῦ ἀνύπαρκτου δὲν βλέπω παρὰ ἕνα ἄθροισμα λέξεων. Κι' ἐδῶ λοιπὸν τὴν ἀντίρρηση τὴν ἀντλοῦνε ἀπὸ μιὰ ψευτοἰδέα, ποὺ στὴν οὐσία δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ λέξεις. Ἀλλὰ μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ κανένας πιὸ μακρυά, γιατὶ ἡ ἀντίρρηση σχετίζεται μὲ ὁλάκαιρη μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἐπιχειρήματα, ποὺ μπλέκουνε σὲ μιὰ ριζικὰ ἐλαττωματικὴ μέθοδο. Κατασκευάζουν a priori μιὰ ὁρισμένη παράσταση καὶ δέχονται πὼς εἶναι ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ! Ἀπ' ἐκεῖ λοιπὸν συμπεραίνουν τὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ κόσμος. Κι' ἂν ὁ κόσμος δὲν τὰ ἔχῃ, ὀγάζουν ἀπ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀνύπαρκτος.

Πῶς νὰ μὴ δῇ κανένας, πὼς, ἂν ἡ φιλοσοφία εἶναι ἔργο ἐμπειρίας καὶ συλλογισμοῦ, πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἀντίστροφη μέθοδο, νὰ ἐξετάσῃ δηλ. τί μπορεῖ νὰ μᾶς διδάξῃ ἡ ἐμπειρία γιὰ τὸ «Ὄν» ἐκεῖνο, ποὺ βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὴν αἰσθητὴ πραγματικότητα, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη συνείδηση καὶ νὰ προσδιορίσῃ τότε τὴ φύση τοῦ Θεοῦ μὲ συλλογισμοὺς πάνω σ' ἐκεῖνα ποὺ τοῦ εἶπε ἡ ἐμπειρία; Ἡ φύση τοῦ Θεοῦ θὰ φανῇ ἔτσι μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ποὺ κάνουν κανένα νὰ πιστεύῃ στὴν ὕπαρξή του (*) κι' ἔτσι θὰ παραιτηθοῦν ἀπ' τὸ νὰ συμπεραίνουν τὴν ὕπαρξή του ἢ τὴν ἀνυπαρξία του ἀπὸ μιὰ αὐθαίρετη ἀντίληψη γιὰ τὴ φύση του. Ἂν συμφωνήσουν σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, θὰ μπορῇ κανένας, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐμπόδιο, νὰ μιλᾷ γιὰ τὴ θεία παντοδυναμία. Βρίσκουμε παρόμοιες ἐκφράσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους στοὺς μύστας, στοὺς ὁποίους ἀπευθυνόμαστε ἀκριβῶς γιὰ τὴν ἐμπειρία τοῦ θείου. Εἶναι φανερὸ, πὼς μ' αὐτὸ ἐννοοῦν μιὰ ἐνέργεια μ' ἀπροσδιόριστα ὅρια, μιὰ δύναμη δημιουργίας καὶ ἀγάπης ποὺ ξεπερνᾷ κάθε φαντασία! Ἀλλὰ δὲν ἐπικαλοῦνται βέβαια μιὰ περιορισμένη ἀντίληψη καὶ πολὺ λιγώτερο ἕναν ὁρισμὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ μᾶς ἄφινε νὰ ὀγάλουμε τὸ συμπέρασμα ποιὸς ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ κόσμος.

Γιὰ τὴ μετάφραση
ΚΩΣΤΑΣ Α. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

(*) Στὸ δοκίμιό του αὐτὸ ὁ Λάϊμπνιτς προσπαθεῖ νὰ νὰ συμβιβάσῃ τὴν ὑπαρξη τοῦ κακοῦ στὸν κόσμο μὲ τὴν ἔννοια τοῦ σοφοῦ, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δίκαιου Θεοῦ.

(**) Λέγοντες «μύστης» ὁ Β. ἐννοεῖ τὸν ἄνθρωπο ποὺ λευτερώνεται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ὕλης καὶ ποὺ προσπαθεῖ νὰ ταυτίσῃ τὴ δράση του μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πάνω στὴ γῆ.

(*) Στὸν τίτλο ποὺ ἐξετάζει τὸ ζήτημα τῆς «φύσης τοῦ Θεοῦ.»

(*) Καὶ γιὰ τοὺς ὁποίους μίλησε στοὺς προηγούμενους τίτλους: «Ἡ ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ», «Δημιουργία καὶ Ἀγάπη», «Φύση τοῦ Θεοῦ».

ΠΟΙΗΤΙΚΟΙ

ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΕΘΑΜΕΝΟΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΜΙΜΗ ΤΡΑΪΦΟΡΟΥ

—«Μίλα ντέ! Πές μας γιατί δὲ σὲ βοηθάει ὁ Θεός σου τώρα ποὺ πεινᾷς;»

—«Γι' αὐτὸ μόνο Ἐκεῖνος ξέρει. Καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ Αὐτὸς μᾶς τὰ δίνει!» ἀπάντησε γλυκὰ καὶ σοβαρὰ ὁ Μανώλης καὶ σηκώθηκε γιὰ νὰ φύγῃ.

Καινούργια χάχανα καὶ γέλοια γιόμισαν τὴ μολυσμένη αὐλὴ τοῦ μηχανουργείου.

Ὁ Μανώλης στάθηκε, κύτταξε μὲ συμπόνια τοὺς μουτζουρωμένους καὶ κουρασμένους ἀδερφούς του καὶ μὲ καλωσύνη τοὺς εἶπε:

—«Ἐλᾶτε· ἂς μὴ συζητᾶμε πιά. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μαλώνουμε χωρὶς λόγο!»

—«Δὲν εἶναι ἀνάγκη; τί λὲς μωρέ; Ἐδῶ μᾶς ρουφᾶνε τὸ αἷμα καὶ σὺ λὲς δὲν εἶναι ἀνάγκη; Ἄ, τοὺς ἄτιμους!», τὸν διάκοψε μὲ βραχνὴ φωνὴ ὁ Θανάσης, ποὺ τὸν τρέμαν ὅλοι γιατὶ ἦταν κι' ἀρχηγὸς μιᾶς «Φράξιας» κι' ἔσφιξε μὲ πεῖσμα τὴ γροθιά του.

—«Μὰ μοῦ φαίνεται, Θανάση, πὼς βγαίνεις ἀπ' τὴν κουβέντα μας», τὸν παρατήρησε σιγὰ καὶ μαλακὰ ὁ Μανώλης.

—«Οὔφ! βρὲ ἀδερφὲ καὶ σύ, μὲ παρασκότισες. Τὸ κατάλαβες;

—«Μὲ συγχωρεῖς, ἂν σὲ λύπησα . . .»

—«Γιὰ παπὰ τὸν πέρασες, ρὲ κορόϊδο, καὶ τοῦ ζητᾷς νὰ σὲ συχωρέσῃ;» ἀκούστηκε νὰ λέῃ κάποιος ἀπὸ τὴν παρέα.

Ἄρχισαν ὅλοι τότε νὰ τὸν σπρώχνουν, νὰ τὸν τσιμποῦν, νὰ τὸν κοροϊδεύουν. Τὸ ταπεινό του πρόσωπο φωτίστηκε μὲ μιὰ λάμψη περηφάνειας καὶ ἀγάπης, ποὺ τρεμόσβυνε δειλὰ καὶ περίεργα ἀπ' τ' ἀνήσυχα περάσματα κάποιας διαβατάρικης πίκρας.

Ἦταν καλὸς ὁ Μανώλης καὶ πρὸ πάντων ἐργατικός. Εἶχε μείνει ὀρφανὸς ἀπὸ πέντε χρονῶν παιδάκι μαζὶ μὲ τὶς δυὸ μεγαλείτερες ἀδερφές του καὶ τὴ χήρα μάννα του. Στάθηκε ὅμως ἄξιο καὶ τίμιο παιδί. Ἡ εὐκὴ τοῦ πατέρα του τὸν ὡδήγαγε πάντα στὸν ἴσο δρόμο.

Τώρα τὰ πειράγματα γένηκαν πιὸ χυδαῖα καὶ τὰ λόγια πιὸ πρόστυχα. Ὁ κύκλος μεγάλωσε πιότερο καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐργάτες, ποὺ θέλαν νὰ διασκεδάσουν τὴ μεσημεριάτικη ἀτονία καὶ τὴ βαρειά τους κούραση.

Κάθε τόσο τὰ χείλη τοῦ Μανώλη ἄνοιγαν γιὰ νὰ μιλήσουν, ἀλλὰ κάποια ἀόρατη δύναμη τὰ ξανάκλεινε.

Ἔβλεπε κανεὶς πὼς ὑπόφερε τόσο, ὅσο καὶ χαίρονταν. Ἡ ἀγάπη του γιὰ τοὺς καταδικασμένους σὲ ταπεινὸ αὐτοδιασυρμὸ ἀδερφούς του ἦταν τόσο μεγάλη ὅσο καὶ ἡ λύπη του γιὰ

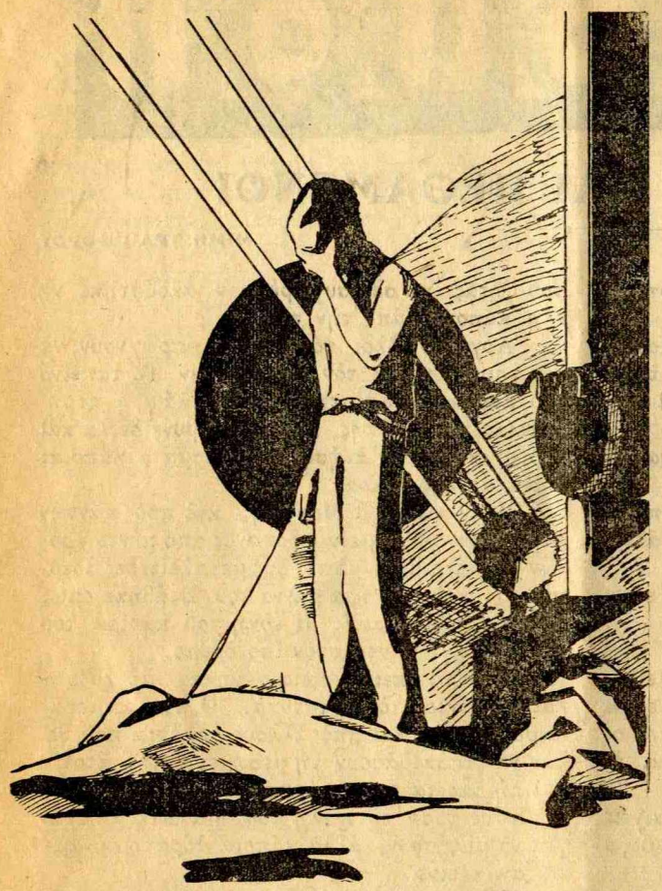

«Κοντὰ στὸ νεκρὸ στέκεται μὲ κλεισμένα τὰ μάτια»....

τὶς κοροϊδίες τῶν συντρόφων του. Ἔννοιωσε ντροπὴ μαζὶ καὶ περηφάνεια. Ἡ ὠμορφιὰ τῆς Ἀλήθειας, ποὺ γι'αὐτὴν ὑπόφερε, γύρισε τ'ἀνθρώπινο κλάμμα σὲ γέλιο λυτρωτικό, σὲ χαρὰ οὐράνια.

Σὲ μιὰ στιγμὴ σηκώθηκε ἀργὰ-ἀργὰ καὶ τράβηξε παράμερα, σὲ μιὰ γωνιά.

Αὐτὸ ἐρέθισε περισσότερο τὴν παρέα.

—Ἄκοῦς ἐκεῖ, νὰ μᾶς γυρίσῃ τὶς πλάτες!

— Καὶ τὶ μᾶς πέρασε τοῦ λόγου του; Ἔ;

Καὶ δόστου βρισιὲς καὶ βλαστήμιες.

Ὁ Μανώλης δὲ μίλαγε.

Μιὰ ξερὴ λεμονόκουπα πέρασε δίπλα του.

Ἡ ἀρχὴ γένηκε. Ὅλοι ἄρχισαν νὰ τοῦ πετᾶνε κι' ἀπὸ κάτι. Ἄλλοι κάνα ντενεκεδάκι, ἄλλοι καμμιὰ πετρίτσα, ἄλλοι κάνα κάρβουνο κι' ἄλλοι λογῆς-λογῆς παληοπράματα, ποὺ μάζευαν ἀπὸ χάμου.

Ἡ ὑπομονή του ἐξαντλήθηκε.

Γύρισε νὰ τοῦ μιλήσῃ, ἀλλὰ μὲ τὸ γύρισμα μιὰ πέτρα τὸν χτύπησε στὸ κούτελο.

Δὲν πόνεσε τόσο γιὰ τὸ χτύπημα, ὅσο γιὰ τὴ σκληρότητα καὶ τὴν ἀπονιὰ τῶν συνανθρώπων του. Ἂν δάκρυσαν τὰ μάτια του, ἦταν γιατὶ ἔβλεπε τὴν ταπεινή τους καταδίκη. Πόνεσε κι' ἔκλαψε γι' αὐτοὺς, γιὰ τὸν ἑαυτό τους.

Ζαλίστηκε λίγο. Τὸ χέρι του ποὺ ἔπιασε ἔνστιχτα τὸ μέρος ὅπου τὸν χτύπησε ἡ πέτρα, γιόμισε αἵματα. Γιὰ μιὰ στιγμὴ τἄχασε. Τὰ μάτια του γύρισαν στοὺς συντρόφους του, ποὺ τὸν κύτταζαν σὰν χαζοί.

Ὁ Θανάσης, ποὺ τοῦ εἶχε πετάξει τὴν πέτρα, ἔτρεξε κοντά του.

—«Ἐ Ρὲ Μανώλη συγνώμη, ἀλλὰ βλέπεις δὲν τὄξερα πὼς θὰ γύριζες τόσο ἀπότομα». . . .

Τὰ λόγια αὐτὰ τὸν συνέφεραν.

— «Δὲ βαριέσαι καϋμένε! Δὲν εἶναι τίποτα», τοῦ εἶπε ἤρεμα καὶ γλυκὰ καὶ τὸν κύτταξε μ' ἐπίμονη ἀπορία, βαθειὰ μὲσ' τὰ μάτια του.

Ἀνήσυχος καὶ ταραγμένος ὁ Θανάσης, ποὔβλεπε νὰ τρέχουν τὰ αἵματα στὸ πρόσωπό του, ἔβγαλε τὸ μαντῆλι του γιὰ νὰ τὸν σκουπίσῃ, ἀλλὰ ὁ Μανώλης μὲ μιὰ χειρονομία ἀποφασιστικὴ τὸν σταμάτησε.

—«Εὐχαριστῶ , . . ἀλλὰ θὰ πάω πρῶτα νὰ τὸ πλύνω στὴ βρύση!»

Καὶ χωρὶς νὰ πῇ ἄλλη κουβέντα τράβηξε γιὰ τὴ βρύση ποὺ βρισκόνταν στὴ γωνιὰ τῆς αὐλῆς.—

Ὁ μεσημεριάτικος ἥλιος κρύφτηκε σ' ἕνα ἄσπρο μικρὸ σύνεφο καὶ μιὰ παρήγορη σκιὰ ἁπλώθηκε στὴν πυρωμένη αὐλὴ τοῦ μηχανουργείου.

Ὁ Μανώλης ἀνάσανε μὲ ἀνακούφιση.

Ἔβαλε τὸ κεφάλι του, ποὺ βούιζε ἀκόμη ἀπ' τὴν πετριὰ, κάτου ἀπ' τὴ βρύση καὶ τὸ μούσκεψε μὲ τὸ δροσερὸ καὶ καθάριο νεράκι της.

Τώρα πιὰ δὲν ἦταν ζαλισμένος.

Ἔπλυνε τὸ χτυπημένο μέρος καὶ μετὰ, ἀφοῦ ἔπλυνε καὶ τὸ μουτζουρωμένο του μαντῆλι, τὄδεσε σφιχτὰ γύρω ἀπ' τὸ κούτελο.—

Ἀπὸ πολλὴ ὥρα οἱ φωνὲς τῆς συντροφιᾶς

εἶχαν σταματήσει. Κάθε τόσο μόνο ἀκουγόταν καμμιὰ πρόστυχη βρισιὰ ἢ καμμιὰ βαρειὰ βλαστήμια.

Ὁ κύκλος τώρα εἶχε στενέψει πολύ, τόσο πολὺ, ποὺ ὁ ἕνας ἦταν πάνου στὸν ἄλλο, σωρὸ κουβάρι.

Ὅλων τὰ μάτια κυττάζαν ἄπληστα στὴ μέση, χάμου.

—«Ντόρτια!», φώναξε κάποιος θριαμβευτικά.

Βλαστήμιες καὶ βρισιὲς ἀκολούθησαν αὐτὴ τὴ θριαμβευτικὴ λέξη.

Κ' ἔπειτα ἡ ἴδια βουβαμάρα.—

Δὲν ἔκλαψε, οὔτε γέλασε, μ' αὐτὸ τὸ θέαμα ὁ Μανώλης. Σήκωσε μόνο τὰ μάτια του στὸν οὐρανὸ καὶ σώπασε.

Τὴν ἀνήσυχη μελαγχολία τῆς αὐλῆς μεγάλωσε ἡ καμπάνα ποὺ προσκαλοῦσε τοὺς ἐργάτες γιὰ τὴν ἀπογευματινὴ δουλειά.

Βουβοὶ, θλιβεροὶ ὅλοι, προχωροῦσαν κοπαδιαστὰ πρὸς τὸ μηχανουργεῖο. Κ' ἔτσι ὅπως περνοῦσαν σκυμμένοι ἀπ' τὴ μεγάλη του πόρτα, μοιάζαν μὲ ζωντανὰ πτώματα, ποὺ μοιραῖα μπαίναν στὸν τάφο τους.

Ὁ Μανώλης δὲν ἔμοιαζε μὲ κανέναν ἀπ' αὐτούς. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ, χαρούμενος, μπῆκε στὴν αἴθουσα ποὺ ἐργαζόταν κι' ἔβαλε μπρὸς τὴ μηχανή του.

Ὁ Θανάσης, ποὺ ἐργαζόταν μαζί του στὴν ἴδια μηχανὴ, ἦταν πολὺ νευριασμένος Κάπου κάπου ἔρριχνε ἄγριες ματιὲς στὸν Μανώλη, σὰν νὰ τοῦ ζητοῦσε ἐξηγήσεις γιὰ τὰ λεφτὰ ποὔχασε στὸ ζάρι.

Γκρούκου—γκρούκου, γκρούκου—γκρούκου... Βογγοῦσαν μὲ τὸν ἴδιον πόνο, μὲ τὸν ἴδιο στεναγμὸ οἱ μηχανές ..

Ξαφνικὰ τὸ λουρὶ τοῦ τροχοῦ χτύπησε τὸν Θανάση στὸ χέρι.

Ξέρασε μιὰ τρομερὴ βλαστήμια μὲ κακία.

Ἀλλὰ δὲν εἶχε καλὰ-καλὰ τελειώσει τὸ λόγο του ὅταν τὸ λουρὶ τὸν ἔπιασε ἀπ' τὸ μανῆκί του, ποὺ στὰ νεῦρά του τὸ εἶχε ἀφίσει ξεκούμπωτο, καὶ τὸν τύλιξε μὲ ὁρμή.

Φωνὲς πνιγμένες, ἀνακατωμένες μὲ κατάρες καὶ μὲ βόγκους, σήκωσαν στὸ πόδι ὅλο τὸ μηχανουργεῖο.

Ὁ Μανώλης πήδησε μὲ μιᾶς δίπλα του. Τὸν ἅρπαξε μὲ τὰ γερά του μπράτσα μέσ' ἀπ' τὸ λουρὶ, μὲ κίνδυνο νὰ τὸν πάρῃ κι' αὐτὸν ἡ μηχανὴ, καὶ τὸν τράβηξε ἔξω, μέσ' τὴν ἀγκαλιά του.

Οἰχτρὰ παραμορφωμένο, μὲ τὰ πόδια κομμένα, μὲ σπασμένα τὰ κόκκαλα τῆς μέσης του, τὸν ξαπλώνει κάτου. Βάζει τ' αὐτὶ στὴν καρδιά του καὶ ἀφονγκράζεται μὲ ἀγωνία. Σχεδὸν ἔχει σταματήσει.

—«Ἕνα αὐτοκίνητο γιὰ τὸ Νοσοκομεῖο!» φώναξε δυνατὰ ὁ Μανώλης καὶ τὸν σήκωσε ξανὰ στὴν ἀγκαλιά του.

Δὲν εἶχε κάνει δυὸ βήματα, ὅταν ἀπ' τὸ στόμα τοῦ χτυπημένου ἄρχισε νὰ τρέχῃ πηχτὸ αἷμα. Ἔπειτα κάρφωσε μὲ πόνο τὰ μεγάλα μαῦρα του μάτια στὸν Μανώλη, σήκωσε μὲ μιὰ τελευταία προσπάθεια τὸ κεφάλι του κι' ἀφοῦ ἀνοιγόκλεισε δυὸ τρεῖς φορὲς τὰ ματωμένα του χείλη, ψιθύρισε σιγαλὰ, κομμένα:

—«Συχώρα ... με...., Μα...νώλη. .. ἀδερφέ.... μου!... Δὲν.... ἔβλεπα....

Τὸ κεφάλι ἔπεσε, τὰ χείλη ἔμειναν ξερὰ, τὰ μάτια ποὺ θόλωναν σὰν τὸ θαμπὸ γιουλὶ ποὺ σβύνει, γύρισαν ψηλὰ καὶ ἕνας ψίθυρος ἀκούστηκε τόσο πονεμένος μὰ καὶ τόσο χαρούμενος.

—«Καὶ .. σὺ... Χριστὲ... συχώρα... με!»

Ἕνα τελευταῖο σπαρτάρισμα τοῦ κορμιοῦ του, κι' ἕνα βαρὺ βογκητὸ ποὺ βγῆκε μέσ' ἀπ' τὰ σπλάγχνα του, ἦταν ὁ στερνὸς ἐπιτάφιος τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς του.—

Ὁ Μανώλης, ἀφοῦ τὸν τύλιξε μ' ἕνα πανὶ, τὸν ἀκούμπησε εὐλαβικὰ πάνου σὲ μιὰ σιδερένια πλάκα. Ἔπειτα τοῦ κλεισε τὰ μάτια, τοῦ σταύρωσε τὰ χέρια καὶ τὸν φίλησε γλυκὰ, ἀδερφικὰ, ἐνῷ τὰ χείλη του ψιθύριζαν ἕνα κλαμμένο... «Θεὸς σχωρέστον!» —

Ἡ καμπάνα τοῦ μηχανουργείου χτύπησε πένθιμα καὶ θλιβερὰ κι' ὅλοι ἄρχισαν νὰ γυρίζουν φοβισμένοι στὶς δουλειές τους...

Κοντὰ στὸ νεκρὸ στέκεται μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια καὶ κλεισμένα τὰ μάτια, βαθειὰ συγκινημένος, ὁ Μανώλης. Δὲν κλαίει οὔτε μιλεῖ. Σωπαίνει μόνο...

Γκρούκου—γκρούκου, γκρούκου—γκρούκου...

—«Ἔ! Μανώλη, κοιμήθηκες;» ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχιεργάτη, σὰ βαρὺς ἀντίλαλος τῶν μηχανῶν.

. . . . . .

Γύρισε ἥσυχα ὁ Μανώλης, κύτταξε ὅλους μιὰ τριγύρω, ἔρριξε καὶ μιὰ τελευταία ματιὰ στὸν πεθαμένο καὶ τράβηξε στὴ μηχανή του...

ΜΙΜΗΣ ΤΡΑΓΦΟΡΟΣ

ΛΕΩΝΙΔΑ ΡΗΓΑ

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΝΟΥΜΕΡΟ

Ἕνα πρωΐ, μπαίνοντας στὴν ἀποθήκη τοῦ γραφείου —ἕνα δωμάτιο στὸ τέλος τοῦ διαδρόμου, ὅπου βάζαμε τοὺς καταλόγους καὶ τὰ σκουπίδια— εἶδ' ἀπάνω σ' ἕνα κιβώτιο στρογγυλοκαθισμένη μιὰ μαύρη γατούλα.

Ἦταν ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ ποὺ μᾶς εἶχε ψοφήσει ἕνα γκρίζο γατάκι ποὺχαμε, καὶ ψάχναμε νὰ βροῦμε ἄλλο. Αὐτὸ τὸ δῶρο —καὶ τόσο στὴν ὥρα του! φαινόταν πὼς μᾶς τὄχαν ρίξει ἀπὸ τὸν οὐρανό. Καθὼς ἦταν μάλιστα ἡ κασόνα ποὺ καθόταν κοντὰ στ' ἀνοιχτὸ παράθυρο κι' ἀπὸ πίσω γελοῦσε γιορτινὸς ὁ καταγάλανος οὐρανὸς, μιὰ τέτοιαν ἀκριβῶς ἐντύπωση ἔδινε, σὰ νἄταν πραγματικὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σταλμένη. Καθόταν ἤρεμη, σὰ νἄπλεε σὲ πέλαγος μακαριότητας, κι' ἐπίσκεψή μου δὲν τὴν τάραξε καθόλου. Τὴν πλησίασα καὶ τὴ χάϊδευα ἐλαφρὰ στὴν πλάτη. Τότε μόνο σήκωσε τὴν οὐρά της κι' ἄρχισε νὰ χουρχουρίζῃ σιγανὰ, ὑπερευχαριστημένη —κι' ἴσως καὶ πεινασμένη!

Καθόταν ἀκόμη τότε στὸ διαμέρισμα, μαζὶ μὲ τὸν γέρο της, ἕνα γέρο μισοσακάτη ποὺ δὲν καλόβλεπε, μιὰ γριὰ νοικάρισσα, παραπεταμένη σ' ἕνα δωμάτιο, κι' ἦταν ἡ μόνη ποὺ δὲ μπόρεσε νὰ τὴν βγάλῃ ἀπὸ κεῖ μέσα ὁ προϊστάμενός μου γιὰ νὰ κάνῃ ὅλο τὸ διαμέρισμα γραφεῖο.

Ἦταν πιὰ σὰν μισοεπιστάτισσα καὶ κοντὰ στὶς ἄλλες δουλειὲς εἶχε νὰ φροντίζῃ καὶ γιὰ τὶς γάτες, ποὺ περνοῦσαν κάθε τόσο ἀπ' τὸ γραφεῖο —καὶ λέω περνοῦσαν, γιατὶ δὲν κατώρθωναν νὰ ζήσουν πολὺν καιρό.

Τὴν φώναξα τὴν κυρὰ—Ρήνη—ἔτσι ἔλεγαν τὴ γρηὰ— γιὰ νὰ τὴν ρωτήσω ποῦ πέτυχε αὐτὸ τὸ κελεποῦρι. Ἔμαθα ὅμως πὼς δὲν τὸ βρῆκε οὔτ' αὐτὴ, μὰ τὸ εἶδε ἔτσι ξαφνικὰ νὰ κάθεται στὴν κασόνα, στὴν ἴδια θέση. Κι' ἤτανε καλὴ γατούλα, μὰ τὴν ἀλήθεια! Θυμᾶμαι τὸ μακαρίτικο τὸ τελευταῖο ποὔχαμε: ὅσο μπόϊ τοὔλειπε, τόση φωνὴ εἶχε. Τὸ κλείναμε μέσα στὴν ἀποθήκη κι' ἀμπαρώναμε καλὰ καλὰ τὴν πόρτα, γιὰ νὰ μὴν ἀκούγωνται οἱ κραυγές του ὥς τ' ἄλλα δωμάτια, ἀλλὰ τὶς περισσότερες φορὲς ἦταν ἀκατόρθωτο.

Νιαούριζε στρίγκλικα, πλησιάζοντας τὴ μούρη του μέσα στὴ χαραμάδα τῆς πόρτας. Μόλις ἄνοιγε, τρύπωνε μέσ' ἀπ' τὰ πόδια μας κι' ἔφευγε ἐξακολουθῶντας πάντα νὰ φωνάζῃ.

Ἐγὼ εἶχα βρεῖ ἕνα μέσο γιὰ νὰ μ' ἀφήνῃ ἥσυχο. Ὅσες φορὲς ἦταν ἀνάγκη νὰ μένω ὥρα πολλὴ ἐκεῖ μέσα, τὸ καπάκωνα μ' ἕνα παληὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων, ποὺ βρισκόταν ἐκεῖ, κι' ἔτσι ἄκουγα μὲν πότε πότε τὴν φωνάρα του, μὰ δὲν εἶχα καὶ τὸ ἐνοχλητικὸ τρίψιμό του ἀπάνω στὰ πόδια μου γιὰ νὰ τ' ἀνοίξω. Σιγὰ-σιγὰ ὅμως αὐτὸ ἐκμηδένιζε τὸ ὅπλο μου κι' ἀρχισε νὰ περπατάῃ, σπρώχνοντας τὸ καλάθι μὲ τὴ μούρη του. Ἡ νέα μας γάτα λαλιὰ δὲν ἔβγαζε, κι' ἂν ἔβγαζε δὲν ἀκουγόταν. Εἶχε μιὰ βραχνὴ φωνοῦλα, ποὺ μόλις τὴν ἄκουγες.

Ἡ κυρὰ-Ρήνη δὲν ἄργησε νὰ βρῇ καὶ τὸ σπουδαιότερο προτέρημά της: ἦταν λιγόφαγη! Τί σπουδαῖο ἀλήθεια προτέρημα γιὰ τὴν κυρὰ-Ρήνη! Κι' εἶχε δίκιο ἡ κακομοίρα. Ὅταν πρωτοπῆγα εἶχαν ἕνα ἀσχημόγατο, ἕνα φαταούλα, ἕνα παληοζώντανο!.. Μοῦλεγε καμμιὰ φορὰ ἡ κυρὰ-Ρήνη δείχνοντάς μου τον:

—Τὸν βλέπεις αὐτὸν τὸν Σατανᾶ παιδί μου, τὸν βλέπεις; Ἀπὸ τὸ πρωΐ ἔχει φάει τὸν περίδρομο: Τί βρεμένα ψωμιὰ, ψιχίτσες, τί λίγη σαλτσίτσα, ποῦχε μείνει ἀπὸ ψὲς τὸ βράδυ, κάτι ψαροκεφαλάκια... Ἔ! λοιπὸν, ὅταν δῇ τὸν προϊστάμενό σου, μόλις πατήσῃ τὸ πόδι του στὴν πόρτα, θὰ τρέχῃ πίσω του ὅλη τὴν ὥρα νιαουρίζοντας, σὰ νἄχῃ νὰ φάῃ ἕνα μῆνα. Οὔτε ὡρμηνεμένο νὰ τὄχανε τὸ παληοζώντανο δὲν θἄκανε ἔτσι!...

—Μὰ τόσο πολύ; εἶπα ἐγὼ, ἂν καὶ τἄχα μάθει πιὰ ἀπ' ἔξω κι' ἀνακατωτὰ τὰ καμώματά του.

—Ἄ! εἶναι φοβερὸν, παιδί μου, φοβερὸν,

μοῦλεγε συνεχίζοντας. Μόλις κουδουνίσει πηροῦνι ἢ κουτάλι, ὅπου καὶ νἆναι, στὴν αὐλὴ, στὰ κεραμίδια, ἢ κοιμᾶται ἢ μαλώνει μὲ κεῖνα τὰ θεριὰ τοὺς γάτους, ποὺ τὸν ἔχουν καταφάει —ἄλλο βάσανο αὐτό!— νάτος τὴν ἴδια στιγμὴ μπρός σου νὰ νιαουρίζῃ καὶ νὰ ζητάῃ... Κι' ὄχι τίποτ' ἄλλο: μοῦ δίνει κάτι τις ὁ κὺρ-Ἀριστόβουλος, ὁ προϊστάμενός σου, γιὰ νὰ τὸν κοιτάω καὶ δὲν θέλω νὰ λέῃ πὼς τὸν ἀφίνω νηστικό....

Μὰ κι' ἐγὼ ἤξερα τὰ μασκαραλίκια τοῦ μακομοίρη γιὰ τὸ ἄδοξο τέλος του...

Μείναμε κόμποσον καιρὸ χωρὶς γάτο κι' ἀρχίνισαν νὰ χορεύουν τὰ ποντίκια. Ἡ Κυρὰ-Ρήνη ἔφερε γι' ἀντικαταστάτες του... δυὸ φάκες, μὰ δὲν ἔφερναν ἀποτελέσματα. Ὁ προϊστάμενος τὄλεγε καὶ τὸ ξανάλαγε, σὰν ἄνθρωπος ἱκανοποιημένος, γιατὶ νόμιζε πὼς τὸ κακὸ ποὺ πῆγαν νὰ τοῦ κάνουν ἔβλαψε τοὺς ἄλλους περισσότερο. Γιατὶ κανεὶς δὲν τοὔβγαζε τὴν ἰδέα, ὅτι... «κάτι λάκκο εἶχε ἡ φάβα»!

Ἔτσι ζόρισε τὴν γρηὰ καὶ μιὰ μέρ' αὐτὴ

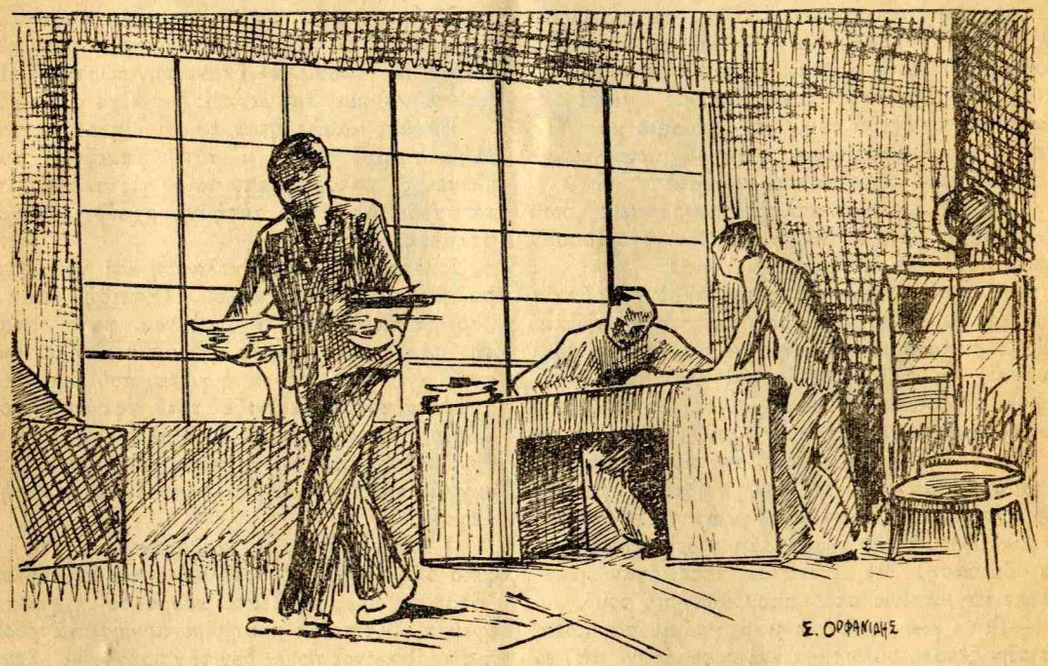

«...Μᾶς ἔβλεπε νὰ μπαινοβγαίνουμε ἀπὸ τό 'να γραφεῖο στ' ἄλλο...»

καρίτη τοῦ γάτου, γιατὶ κι' ἐγὼ εἶχα πληρώσει πολλὲς φορὲς τὰ σπασμένα του καὶ τὸν εἶχα μιὰ φοῦρκα! Μιὰ μέρα μάλιστα εἶχε τὸ θράσος νὰ πηδήσῃ στὸ γραφεῖό μου ὅπου ἦταν ἀκουμπισμένο ἕνα δεματάκι τοῦ προϊσταμένου. Τἄρπαξε καὶ τὄσερνε χάμω, ὥς που σκίστηκε τὸ χαρτί. Καὶ δὲν εἶχε μέσα οὔτε κρέας, οὔτε ψάρια—κατάξερα φασόλια, ποὺ τἄσπειρε χάμω!

Κάποτε ὅμως τὸν χάσαμε καὶ ἂν καὶ φάγαμε τὸν κόσμο δὲν τὸν βρήκαμε πουθενά. Κοντεύαμε πιὰ νὰ τὸν ξεχάσουμε, ὅταν ἕνα πρωΐ ποὺ πήγαινα στὴ δουλειὰ τὸν εἶδα νὰ κουνιέται καὶ νὰ λικνίζεται πεταμένος πάνω στὸ κάρρο τοῦ σκουπιδιάρῃ φαρδὺς-πλατύς. Ὅσο καὶ φοῦρκα νὰ τὸν εἶχα, τὸν λυπήθηκα τὸν καμᾶς κουβάλησε τὸ γκρίζο τὸ γατάκι, τὸ φωνακλούδικο. Ἐκεῖνο ὅμως δὲν ἦταν γιὰ νὰ ζήσῃ πολὺ: Ἦταν ψωριάρικο καὶ μιὰ μέρα τὸ βρήκαμε πίσω ἀπὸ ἕν' ἀχεροτσούβαλο ψόφιο...

Ἔτσι μείναμε πάλι χωρὶς γάτα. Τὰ ποντίκια ξανάρχισαν νὰ χορεύουν μέσα στὴν ἀποθήκη κι' οἱ φάκες ξαναστήθηκαν χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Καὶ μᾶς ἦρθε τότε τὸ δῶρο: ἡ μαύρη γατούλα. Αὐτὴ εἶχε πολλὰ προτερήματα: τὸ πρῶτο τὄχα βρῆ ἐγώ: Δὲν νιαούριζε. Ἦταν ἡσυχούλα κι' ὅταν ἄνοιγε τὸ στόμα της ἡ φωνή της μόλις ἀκουγόταν. Τὸ δεύτερο ὁ προϊστάμενος: Ἦταν κυνηγιάρα. Τὸ τρίτο τὄχε βρῆ ἡ κυρὰ-Ρήνη: Ἦταν λιγόφαγη. Καὶ τὸ τέ-

ταρτο ὁ Γιάννης, τὸ παιδὶ ποῦκανε θελήματα στὸ Γραφεῖο: Ἦταν ὄμορφη —τὸ τελευταῖο ὅμως δὲν μᾶς ἐνδιέφερε καὶ τόσο..

Αὐτὸς ὁ Γιάννης ἦταν ἕνα δωδεκάχρονο γερὸ ἀγόρι ἀπὸ κάποιο χωριὸ στὰ Γιάννενα, ροδοκόκκινο, στρογγυλοπρόσωπο μὲ κάτι μάτια μεγάλα γεμάτα καλωσύνη - καλωσύνη μέχρι κουταμάρας. Τὸν εἶχε παραδώσει στὸν προϊστάμενο ἕνας συγγενής του, γιὰ «νὰ τὸν κάνῃ ἄνθρωπο». Μ' ἄλλους λόγους τοῦ ἦταν ἕνα βάρος περιττό, ποὺ προσπάθησε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ ξεφορτωθῇ. Γιατὶ τοῦβαλε ὅρους πολλοὺς ὁ προϊστάμενος, ποὺ τοὺς δέχτηκε πρόθυμα. Δηλ. δὲν θἀρχόταν νὰ τὸν βλέπῃ παρὰ τὸ πολὺ-πολὺ κάθε μῆνα, λεπτὰ θὰ τοῦ δίναμε μόνο ὅταν καὶ ὅσα μποροῦμε, γιατὶ θἄχαμε καὶ τὰ ἔξοδά του, φαΐ, ντύσιμο κτλ. Ἔπειτα θὰ τὸν μαθαίναμε καὶ γράμματα γιὰ νὰ γίνῃ μιὰ μέρ' ἀφέντης σὰν κι' ἐμᾶς!

Ἐννοεῖται, πὼς ἀπ' τὶς ὑποχρεώσεις, ποὺ ἀναλάβαμε 'μεῖς ἀπέναντί του, δὲν γινόντουσαν παρὰ ὅσες μᾶς ἐνδιέφεραν κι' ἐμᾶς.

Μάθημα— ὄνομα καὶ μὴ πρᾶγμα — τοῦκανε μιὰ δεσποινὶς συνάδελφος, ποὺ, ἂν κρίνω ἀπ' τὰ λάθη ποῦβρισκα στὴν κόπια, εἶχε ἡ ἴδια ἀνάγκη γιὰ διδασκαλία καὶ μάλιστα γερή. Ἐγὼ τὴν ὥρα τοῦ μαθήματος δὲν τολμοῦσα νὰ πλησιάσω γιατὶ ἤμουν «μαλλιαρὸς».

Τὸν ἔβλεπα τὸν κακομοίρη τὸν Γιάννη νὰ χασμουριέται πάνω ἀπ' τὴν γραμματική του, — τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης — νὰ τὴν ξεφυλλίζῃ, νὰ τὴν ἀναμετράῃ χωρὶς νὰ τολμάῃ νὰ διαβάσῃ. Μὲ ρωτοῦσε τότε, ὅταν μ' ἔβλεπε νὰ μπαίνω στὸ «σπουδαστήριό του».

—Γιὰ.. γιὰ.. γιὰ νὰ μάθ' γράμμ 'τα, πρέπ' νὰ τὴν ξέρου οὔλη;... καὶ κρεμόταν ἀπ' τὰ χείλια μου:

—Σιγὰ σιγὰ θὰ τὴν μάθῃς ὅλη τοῦλεγα παρηγορητικά.

Στὸ πονοκεφάλιασμα τῶν «σπουδῶν» του, ποὺ τὸ μεγάλωνε ἡ δεσποινὶς δασκάλα του, καὶ στὸ κούρασμα ἀπ' τὸ σύρ' ἐδῶ καὶ κάνε κεῖνο, ὁ ἐρχομὸς τῆς γατούλας ἦταν γι' αὐτὸν μιὰ νότα παρηγοριᾶς.

Ἀδερφό, γονεῖς, δὲν εἶχε στὸν κόσμο. Ἕνα συγγενῆ μόνο, ποὺ τὸν ἔλεγε θειὸ κι' αὐτὸς δὲν τοῦ καλοφερνόταν, ὅλο γκρίνιαζε, ὥσπου τέλος τὸν ξεφορτώθηκε. Δὲν εἶχε ἕναν ἄνθρωπο νὰ μιλήσῃ μαζί του, ἕνα φίλο, ἕνα συνομήλικο, κάποιον ποὺ νὰ τὸν νοιώθῃ. Οἱ ὑπάλληλοι ὅλοι εἴμαστε γι' αὐτὸν μυστήριο. Μᾶς ἔβλεπε νὰ μπαινοβγαίνουμε ἀπ' τ' ὄνα Γραφεῖο στ' ἄλλο, μὲ χαρτιὰ στὰ χέρια, νὰ λέμε κάτι λόγια μισὰ ἑλληνικὰ — μισὰ ἀκατάληπτα:

— Διαμαρτυρήθηκε κι' ἐπεστράφη ἀπλήρωτο!

— Πῶς ἐννοοῦνται οἱ τιμές, τσὶφ ἢ φὸμπ λιμένα;

— Ὄχι παράδοσις, ἐργοστάσιον!

— Γράψε στὴν Τράπεζα νὰ δώσῃ ἐντολή...

— Γιὰ κύττα τὴ φορτωτικὴ ἀπὸ πότε εἶναι; Ἔχει ὑπερημερίες αὐτὸ τὸ ἐμπόρευμα;

Οἱ ἐρωταποκρίσεις διασταυρωνόντουσαν, κόπιες ἀνοιγόντουσαν, χαρτιὰ ξεφυλλιζόντουσαν, οἱ μηχανὲς δούλευαν νευρικὰ κι' ἀκουγόταν ἡ βροχὴ τῶν στοιχείων πάνω στὸν κύλινδρο, ἐνῷ σ' ὅλη αὐτὴν τὴ φασαρία ἦταν αὐτός ξένος. Ἡ «δασκάλα» ἔκανε τὴν αὐστηρή. Πέρα ἀπ' τὸ μάθημα, ἔμαθα πὼς δὲν εἶχε ἄλλο λόγο.

Ἔρημος καθὼς ἦταν, ἀφωσιώθηκε στὴ γάτα. Μ' αὐτὴ συζητοῦσε, μ' αὐτὴν ἔπαιζε, σ' αὐτὴν ἔλεγε τὰ κατορθώματά του, τὶς σκέψεις του, τὰ σχέδιά του, ἐνῷ αὐτὴ χουρχούριζε εὐχαριστημένη.

Πολλὲς φορὲς εἶχα γελαστῆ καὶ νόμιζα πὼς συζητεῖ μὲ κάποιον ἄλλον. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἄκουγα παρὰ μόνο τὴ δική του φωνή, ἄνοιγα τὴν πόρτα νὰ δῶ ποιὸς ἦταν ὁ σιωπηλὸς ἀκροατής. Κι' ἦταν πάντα ἡ γάτα, ποὺ τεμπέλιαζε μπροστά του. Κοκκίνιζε τότε, φούντωνε ὁλόκληρος. Δοκίμαζε νὰ δικαιολογηθῇ, κάτι ψιθύριζε ἀκατάληπτο, μπερδευόντουσαν στὸ λάρυγγά του οἱ φράσεις κι' ἔσκυβε ἀπὸ ντροπὴ τὸ κεφάλι.

Ὁ Γιάννης ὅμως δὲν καθόταν μέσα στὸ γραφεῖο ὅλη μέρα. Τὸν στέλναμε καὶ σὲ δουλειές. Ἔτσι τὶς ὧρες ποῦλειπε μποροῦσε ἡ γάτα κι' ἔφευγε. Ἔτσι ἕνα μεσημέρι ἄργησε νὰ γυρίσῃ πίσω. Ἐκεῖνος ἦρθε, δὲν τὴν βρῆκε, κι' ἄρχισε νὰ τὴν σιγοφωνάζῃ. Κύτταξε σ' ὅλες τὶς γωνιές, μπαινοβγῆκε στὴν αὐλή, κύτταξε στὰ διπλανὰ κεραμίδια, μὰ τίποτα, δὲν τὸ βρῆκε πουθενά.

Τ' ἄλλο πρωΐ βρήκαμε τὴ γάτα ξαπλωμένη πάνω σὲ μιὰ λινάτσα στὸ δωμάτιο ποὺ καθόταν ὁ Γιάννης. Κοντά της τὸ τσανάκι μὲ τὸ γάλα ποὺ τῆς εἶχε ρίξει πρωΐ-πρωΐ ἡ κυρὰ-Ρήνη εἶχε μείνει ἀπείραχτο. Τὴν πιάσαμε καὶ τὴ στήσαμε κοντὰ γιὰ νὰ πιῇ, μὰ κείνη ἔστριβε τὴ μούρη της ἀνόρεχτα.

Μετὰ τὴ δουλειά του, τὰ βράδυα, ἐρχόταν συχνὰ στὸ γραφεῖο ἕνας ἀνηψιὸς τοῦ προϊσταμένου. Ἦταν ὑπάλληλος σὲ μιὰ Τράπεζα, μὰ ἀνακατευόταν μ' ὅλες τὶς δουλειές. Ἔκανε καὶ τὸν ἠλεκτρολόγο, διώρθωνε ραδιόφωνα, μιλοῦσε γιὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα κι' ἔδινε καὶ συμβουλὲς κτηνιατρικῆς. Στὸ μυαλό του εἶχε

πολλὰ σχέδια καὶ τ' ἄρεσε νὰ λαβαίνῃ μέρος σὲ κάθε συζήτηση. Τὸ βράδυ ἐκεῖνο ἄκουσε τὴν κυρὰ Ρήνη νὰ λέῃ γιὰ τὴν ἀρρώστεια τῆς γάτας κι' αὐτὸς ἀμέσως μόνος του προσεφέρθηκε νὰ κάνῃ τὸν ντόκτορ. Ἔκανε ἀμέσως τὴ διάγνωση: κάτι εἶχε φάει! Γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε δηλαδὴ ἐπιστημονικά, εἶχε δηλητηρίαση τοῦ στομάχου. Διάταξε τρεῖς κουταλιὲς λάδι τοῦ φαγιοῦ, ποὺ τοῦ τὄφεραν ἀμέσως, κι' ὕστερα, μὲ τὴ βοήθεια τῆς κυρὰ-Ρήνης, ποὺ κράτησε ἀνοιχτὸ τὸ στόμα τῆς

«...Ὁ γιατρὸς ἔκαμε τὴ διάγνωση...

ἄρρωστης, τοῦρριξε δυὸ-τρεῖς κουταλιές. Στὴν τελευταία κουταλιὰ ὅμως δυστρόπησε καὶ τινάζοντας τὸ στόμα της λέρωσε τὸ παντεσσοῦ τοῦ ντόκτορα. Αὐτὸς ὅμως τὄδειχνε ὕστερα, μᾶλλον μὲ περηφάνεια, σὰν ἄνθρωπος ποῦπαθε ἕνα κακὸ στὴν ἐκτέλεση τοῦ καθήκοντος.

Τὸ γιατρικὸ ὅμως αὐτὸ δὲν ἔφερε ἀποτέλεσμα καὶ ἡ γάτα ἐξακολουθοῦσε νὰ τεμπελιάζῃ καὶ νὰ γυρίζῃ ἀκατάδεχτα τὸ κεφάλι ὅσες φορὲς τὴν βάζαμε μπρὸς στὸ φαΐ.

Κάποτε ξαναρώτησε κι' ὁ προϊστάμενος τί γίνεται ἡ γάτα, κι' ἔμαθε τὰ καθέκαστα. Πῆγε ἀμέσως στὴν ἀποθήκη καὶ τὴν βρῆκε.

Ἔστειλε κι' ἔφεραν ἄλλο γάλα, πέταξε μὲ θυμὸ τὸ σακκάκι του ἀπρόσεκτα σ' ἕνα κιβώτιο κι' ἀνέλαβε μόνος του τὸ τάϊσμα τῆς γάτας. Ἀπὸ κείνη τὴ μέρα τὄκανε τακτικά. Καὶ νὰ ποὺ ἡ πεισματάρα εἶδε Θεοῦ πρόσωπο! Κι' ἄντε-ἄντε ἄρχισε νὰ τρώῃ. Μόνο ποὺ δὲν ἔτρωγε τόσο ὅσο πρῶτα... Διπλάσια, τριπλάσια! Θαρροῦσε κανεὶς, πὼς βάλθηκε νὰ κερδίσῃ ὅ,τι ἔχασε τὶς μέρες τῆς νηστείας! Ἡ κυρὰ-Ρήνη ἄρχισε νὰ τὸ βαρυφέρνῃ.

—Μήπως εἶδες κείνη τὴ στρίγγλα; μοῦπε ἕνα πρωΐ γιὰ ν' ἀνοίξῃ κουβέντα.

—Ὄχι... Ἀλήθεια τί κάνει; ρώτησα, ἐπειδὴ εἶχα καιρὸ ν' ἀκούσω γιὰ τὴν πορεία τῆς ἀρρώστειας της. Τρώει ἢ ἄρχισε τὰ παλιά;

—Ἂν τρώῃ; παιδί μου. Κι' ἐμένα κοντεύει νὰ μὲ φάῃ; Ποῦναι πιὰ ἐκεῖνο τὸ παληὸ τὸ λιγόφαγο ζωντανό, τὸ ἄλαλο, Ἔγινε τέρας κι' αὐτό, χειρότερο ἀπὸ τ' ἄλλα. Δὲν τρώει πιὰ παιδί μου. Ἀκοῦς χλοῦπ, χλοῦπ, χλοῦπ καὶ κατεβάζει ψύχες ὁλόκληρες. Κι' ὕστερα σὲ τρέχει ἀπὸ πίσω καὶ σοῦ ζητάει: νιάου. Κι' ἔχει μιὰ στρίγγλικια φωνή. Ποῦ τὴ βρῆκε; μυστήριο! Ἐκείνη μιλιὰ, λαλιὰ δὲν ἔβγαζε ποτέ της: Τῆς ξαναρρίχνεις... Τὰ καταπίνει στὸ δευτερόλεπτο κι' ἐκεῖνα κι' ἀρχίζει πάλι, νιάου, νιάου κι' ὅλο καὶ ζητάει. Εἶναι φοβερὸν, παιδί μου, φοβερόν. Κι' ὄχι μόνο αὐτό. Ἔχεις

ἀπ' τ' ἄλλο μέρος καὶ τὸν κὺρ-Ἀριστόβουλο, νὰ σοῦ λέῃ: «Δὲν τὴν φροντίζομεν, δὲν τῆς δίνομεν νὰ φάῃ» καὶ τὸ ξαναλέει καὶ τὸ κοπανάει, ποὺ ἐγὼ ἡ δόλια καὶ μὲ μιὰ χειρονομία συμπλήρωσε τὴν φράση της. Ἀφοῦ ὁ γέρος μου μοῦ λέει καμμιὰ φορὰ, ὅταν μ' ἀκούει νὰ λέω γι' αὐτὴ τὴ στρίγγλα. Ὤχ πιὰ, ἄλλο δὲ σκέφτεσαι παρ' αὐτὴ τὴ γάτα.

Τὰ παράλεγε βέβαια ἡ κυρὰ-Ρήνη, μὰ δὲν εἶχε ἄδικο. Μετὰ τὴν ἀρρώστεια της εἶχε γίνει πολὺ παράξενη ἡ γάτα. Νόμιζε κανεὶς, πὼς ἀπ' τὴν παληὰ ἡσυχούλα, ἀμίλητη καὶ λιγοφάγα, βγῆκε μιὰ γκρινιάρα, μιὰ ἀδηφάγα, μιὰ ἀνήσυχη—ἡ τωρινή. Τώρα πιὰ ἀπὸ τὰ γόνατα τοῦ Γιάννη προτιμοῦσε τὴν πολυθρόνα τοῦ προϊσταμένου, ὅσες φορὲς ἔλειπε: Εἶχε ξεπεράσει πειὰ τοὺς προκατόχους της στὴν παραξενιά. Ἔκανε ζημιές. Μιὰ μέρα πατώντας ἀπάνω σὲ μιὰ στάμνα γιὰ νὰ πηδήσῃ στὸ τζάκι τῆς κυρὰ-Ρήνης, γιατὶ εἶχε μυριστῆ κάτι ὀρεκτικό, τὴν ἔρριξε χάμω καὶ τὴν ἔσπασε. Ἄλλοτε ἀναποδογύρισε τὸ τηγάνι, καθὼς τηγάνιζε ἡ φτωχειὰ ἡ κυρὰ-Ρήνη δυὸ ψαράκια, κι' ἄρπαξε ἕνα μισὸ ὠμὸ φεύγοντας ἀστραπή. Ἔφαγε ξύλο, μὰ ποιὰ ἡ ὠφέλεια, Ἀπὸ τότε δὲν τὴν χώνευε καθόλου ἡ κυρὰ-Ρήνη. Κι' ἂν ἦταν στὸ χέρι της νὰ τὴν πνίξῃ θὰ τὴν ἔπνιγε μὲ τὰ ἴδια της τὰ χέρια. Ἂν τὴν τάϊζε, τόκανε γιὰ τὶς ἑφτὰ δραχμὲς ποὺ ἔδινε κάθε ἑβδομάδα ὁ προϊστάμενος.

Ἕνα πρωὶ βρῆκα τὸν Γιάννη μεσ' τὴν ἀποθήκη κι' ἔκλαιγε γερμένος πάνω στὸ τραπέζι του. Γύρισε μιὰ στιγμὴ μόλις μπῆκα κ' ἐξακολούθησε πάλι νὰ κλαίῃ σκυφτός. Τὸν ρώτησα τί ἔχει καὶ μοῦδειξε μεσ' στ' ἀναφυλλητά του μιὰ γωνιά. Ἦταν ἐκεῖ τυλιγμένη σ' ἕνα βρωμόπανο ἡ γάτα. Πλησίασα. Τὸ κεφάλι της χτυπημένο μὲ κάτι βαρὺ καὶ μιὰ πληγὴ πίσω ἀπ' τὄνα της αὐτὶ εἶχε κοκκινοβάψει τὸ μαῦρο της τομάρι σ' αὐτὸ τὸ μέρος. Ἦταν πειὰ κρύα. Θέλησα νὰ τὸν ρωτήσω πῶς καὶ τί, μὰ δὲν πρόφτασα. Ἐκείνη τὴν ὥρα μπῆκε ὁ προϊστάμενος, ποὺ δὲν βρῆκε κανένα μέσα στὰ γραφεῖα, κι' ἦρθε νὰ δῇ τί κάνουμε.

— Ἔ, τὶ κάνετε δῶ, ρώτησε ἀπ' τὴν πόρτα.

Τοῦδειξα τὴ γάτα καὶ τοῦπα μόνο: ψόφησε.

Ὁ Γιάννης οὔτε κουνήθηκε διόλου.

— Αἴ; τὶ συμβαίνει;

— Ψόφησε, ξανάπα μὲ τὴν ἴδια χειρονομία.

— Καλὰ, κι' αὐτὸς τὶ κλαίει; ξαναρώτησε.

— Τὴ γάτα...

Πλησίασε πρὸς τὸ μέρος τῆς γάτας κι' εἶδε.

— Τὶ ψόφησε, ποὺ κάποια παληοδουλίτσα εἶναι πάλι στὴ μέση! Ἐδῶ τῆς λιώσανε τὸ κεφάλι. Ποιὸς τὄκανε αὐτό, ἔ;

Σήκωσα τοὺς ὤμους.

— Δὲν ξέρεις πάλι, δὲν ξέρεις! εἶπε, ἀρχίζοντας νὰ θυμώνῃ. Πάντα, ὅπου σὲ συμφέρει δὲν ξέρεις. Ξέρεις τοὐλάχιστο ποῦ τὴ βρήκανε;

Κατέβασα τὸ κεφάλι. Πῶς νὰ ξέρω;

— Τρέξε ρώτα τὴν κυρὰ Ρήνη, παιδί μου, ρώτα την, νὰ δοῦμε πῶς αὐτό. Κατάντησε ἀηδία πιά. Γάτο πέρνουμε, τὸν σκοτώνουνε, ἄλλον πέρνουμε...ψωριάζει, γάτα πέρνουμε τὴν μισερεύουνε... Ρώτησε καὶ προσπάθησε νὰ μάθῃς! Σὲ λίγο δὲν θὰ τολμᾶμε καὶ μεῖς νὰ βγοῦμε ἔξω, μὴ μᾶς πετάξουν τίποτα καὶ μᾶς σακατέψουν!...

Ἡ κυρὰ Ρήνη ἔλειπε ὅμως ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ δὲν μπόρεσε νὰ μᾶς φωτίσῃ.

Κι' ἐπειδὴ καὶ τὸν πρῶτο γάτο οἱ μπακάληδες τὸν εἶχαν σκοτώσει, ἔμεινε ἡ ἐντύπωση, ὅτι οἱ...μπακαλόγατοι τῆς ἀγορᾶς σκότωσαν κι' αὐτὴ τὴν γάτα—τὸ τρίτο νούμερο!...

Ὁ Γιάννης ἔμεινε λυπημένος καὶ μελαγχολικὸς ἀπὸ κείνη τὴ μέρα. Δούλευε ἀνόρεχτα. Ἐμένα ποὺ τοῦ φερνόμουν πιὸ μαλακὰ καὶ μοῦχε περισσότερο θάρρος, μοῦπε μιὰ μέρα, ἀφοῦ πρωτήτερα τὄφερε βόλτα πολλὲς φορὲς καὶ δὲν τὰποφάσιζε:

—Ἂν... ἂν σ' πῶ, κᾶτ', θὰ... θὰν τοῦ κρατήσ'ς μυστ'κὸ ἀπ' οὔλους;

Τοῦ τὸ ὑποσχέθηκα καὶ μοῦ φανέρωσε κάτι, ποὺ τὄκρυβε τόσον καιρὸ καὶ τὸν στενοχωροῦσε:

Τὴν γάτα δὲν τὴν σκότωσαν οἱ μπακάληδες, ὅπως νομίσαμε! Ἕνα πρωΐ, ποὺ ἔμπαινε μέσα, ἄκουσε φασαρία στῆς κυρὰ-Ρήνης, διωξίματα, ἕνα γκοὺπ κι' ὕστερα μερικοὺς σιγανώτερους κρότους ἀπὸ τὸ κύλισμα ποὺ θᾶκανε ἕνα βαρὺ πρᾶμμα στὸ πάτωμα καὶ μετὰ ἕνα νιαούρισμα δυνατό, σπαραχτικὸ καὶ ὕστερα βήματα βιαστικὰ καὶ βλαστήμιες. Μηχανικὰ, ἀντὶ νὰ τρέξῃ μέσα, γύρισε κ' ἔφυγε σαστισμένος. Ὅταν ξαναγύρισε σὲ λίγη ὥρα, βρῆκε σκοτωμένη τὴ γάτα στὴ γωνιὰ ὅπου τὴν εἶχα ἰδεῖ κ' ἐγώ.

Στὴν ἀρχὴ θύμωσε, αἰσθάνθηκε ἕνα μῖσος γιὰ τὴν κυρὰ-Ρήνη, ἤθελε νὰ τὴν ἐκδικηθῇ. Ἔβαλε τὰ κλάματα, ἐνῷ μέσ' στὸ μυαλό του δούλευε, δούλευε, ἕνα σχέδιο γιὰ ἐκδίκηση. Κάτι ἔπρεπε νὰ πάθῃ ἡ κυρὰ-Ρήνη.

Τότε πῆγα ἐγὼ κι' ὕστερα ὁ προϊστάμενος. Θέλησε νὰ σηκωθῇ νὰ τὰ πῇ ὅλα μὲ τὸ ντ καὶ μὲ τὸ σίγμα, πέρασε ὅμως μπρὸς στὰ μάτια του γιὰ μιὰ στιγμὴ ὅλ' ἡ κακομοιριὰ τῆς γρηᾶς καὶ σιγὰ σιγὰ μαλάκωσε ὁ θυμός του. Ἐσώπασε λοιπόν. Κι' ἔτσι νόμισε πὼς ἔμεινε πειὸ ἥσυχη στὸ θάνατό της ἡ ἀγαπημένη του γατοῦλα....

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γ. Σ. ΔΟΥΡΑ: ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΙΩΝ

Μέσα στὸ πλῆθος τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ποιητάστρων, ποὺ κάνουν τραγοῦδι τὴν ὁποιαδήποτε — ἄρρωστη, τὶς περισσότερες φορὲς — ψυχική τους διάθεση, ἕνας θρησκευτικὸς ποιητὴς — στὸν καιρό μας — ὁ κ. Δούρας, ξεκουράζει μὲ τὸ αὐστηρὸ περιεχόμενο τῶν θεμάτων του.

Πραγματικὰ, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν κουρασθῇ κάποτε, πέρνωντας ἀπὸ τὴν Τέχνη τὴν ἴδια διαρκῶς συγκίνηση — τὴν φωτιὰ κάποιου πάθους — καὶ δὲν μπορεῖ, ἑπομένως νὰ διαβάσῃ τὴν ἴσια, ἀλύγιστη —σκληρὴ, ἴσως — ποίηση τοῦ κ. Δούρα, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ τὸ συναίσθημα ἐκείνου ποὺ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὴν ἀρωματισμένη ἀλλὰ βαρειὰ ἀτμόσφαιρα ἑνὸς κλειστοῦ χώρου στὸν ψυχρὸ τὸν βορηᾶ.

Μ' αὐτὴν ὅμως τὴν εἰκόνα δείχνουμε μαζὶ καὶ τὴν οὐσιαστικώτερη ἔλλειψη, ποὺ — κατὰ τὴ γνώμη μας — ἔχουν τὰ ποιήματα τοῦ κ. Δούρα: Εἶναι μᾶλλον ἕνας ψυχρὸς — ζωογόνος, βέβαια — βορηᾶς, παρὰ τὸ δροσερὸ ἀεράκι ποὺ μᾶς χρειάζεται:

Δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνο σὲ μερικὰ σημεῖα ὑποκειμενικότης κι' ἔτσι ὁ ἀναγνώστης, ποὺ δὲν νοιώθει παντοῦ νὰ χτυπᾷ κάτω ἀπ' τοὺς στίχους μιὰ καρδιὰ, δὲν συγκινεῖται παρὰ μόνο σὲ μερικὰ ποιήματα, ὅπου βρίσκει μιὰ συγκίνησῃ ἀποκρυσταλλωμένη σὲ ποίημα. Γιατὶ ὁ κ. Δούρας, στὰ περισσότερα ποιήματά του, πέρνει διάφορα θεωρητικὰ θέματα, κοσμοθεωριακὲς πραγματικότητες, καὶ τὶς περιγράφει — ὡραῖα, ἔστω — σὲ στίχους. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι δουλειὰ τῆς Τέχνης, ἀλλ' ἀποτελεῖ μιὰ ἱκανότητα, χρήσιμη σ' ὅποιον χρησιμοποιεῖ τὸν Λόγο, γενικά. Ἡ Τέχνη γεννιέται ἀπὸ μιὰ συγκίνηση τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητῆ, συγκίνηση ποὺ μεταδίδεται καὶ στὸν ἀναγνώστη μὲ τὸ ποίημα, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ἐνσάρκωσή της. Αὐτὸ γίνεται σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ «Τραγούδια τῆς Σιὼν» κι' ἐκεῖ τὸ ποίημα θερμαίνεται μὲ μιᾶς, ζωντανεύει:

Τὴ μυστικὴ, χυμένην εὐωδία
τῶν μύρων σου, γροικῶ στὴν κεφαλή μου,
κι' ὅπως βλαστὸς στὴν ἐαρινὴν εὐδία,
ἀνθοβολάει στὸ φέγγος σου ἡ ψυχή μου.

Στῆς βοσκῆς σου τὰ μονοπάτια, ὦ πόση
τὴν ἀγαθότη σου ἔκαμες νὰ νοιώσω
. . . . . .

ἢ ἀλλοῦ:

. . . . . .

Σὲ καρτεροῦν! Κι' οἱ ἀδικημένοι, κι' ὅσοι
στοῦ πόνου τὸ κρεββάτι καρφωμένοι,
κι' ὅσοι ἀπ' τὸ χάρο βαρυχτυπημένοι,
κι' ὅπ' ἔχουν τὴν ἀπελπισιὰ σπιτώσει,

Σὲ ἀκαρτεροῦν! στὸ τρίστρατο, στὸ κῦμα,
κι' ὁ ζήτουλας, κι' ὁ ναυαγὸς; κι' ὁ ἀλήτης
στὸ κάτεργο, κι' ὅλοι οἱ νεκροὶ στὸ μνῆμα.

Πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖο θἄπρεπε νὰ στρέψῃ τὴν προσοχή του ὁ κ. Δούρας, γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ κάνει ἐκείνους ποὺ εἶναι ξένοι πρὸς τὴν κοσμοθεωριακὴ ἀτμόσφαιρα ὅπου ζοῦν τὰ «Τραγούδια τῆς Σιὼν», νὰ μὴ τὰ νοιώθουν καὶ νὰ μὴ συγκινοῦνται ἀπ' αὐτά. Ἡ διαφορὰ τῆς κοσμοθεωρίας δὲν θὰ ἐμπόδιζε. Ἀλλὰ ὅταν δὲν δίνει κανεὶς τὴ δική του συγκίνηση, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ συγκινήσῃ τὸν ἄλλο, παρουσιάζοντάς του κάτι ἐξωτερικό, εἶναι —πρῶτα πρῶτα—ζήτημα ἂν θὰ ἐπιτύχῃ, γιατὶ δὲν συγκινοῦνται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ ἴδια πράγματα, ἀλλὰ, κι' ἂν ἐπιτύχῃ, τὸ κατόρθωμα δὲν θὰ εἶναι τοῦ ποιητῆ ἀλλὰ τοῦ ἀναγνώστη: Ὁ ποιητὴς δὲν ἔπαιξε κανένα ρόλο.

Ἂς προσπαθήσῃ λοιπὸν ὁ κ. Δούρας νὰ βάλῃ στὶς φόρμες τῆς Τέχνης ὅ,τι αὐτὸς αἰσθάνεται, ἀκολουθῶντας ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ «Τραγούδια τῆς Σιὼν» ὅπου αὐτὸ γίνεται ἤδη.

Ἔχει πολλὲς πιθανότητες νὰ ἐπιτύχῃ, γιατὶ καὶ εὐσυνείδητα ἐργάζεται καὶ ἐπιμελη-

μένη μόρφωση φανερώνουν οἱ στίχοι του καὶ σημαντικὰ ἔχει προοδεύσει στὴν τέχνη τοῦ Λόγου, σ' αὐτὸ δὲ τὸ σημεῖο ἡ ὑποκειμενικότης θὰ τοῦ δώση ἄλλα φτερά, γιατὶ ἡ καρδιὰ ξέρει νὰ λύνη τὴ γλῶσσα καὶ νὰ μιλᾶ μ' εὐκολία, ἁπλᾶ καὶ θερμά. Ἂν αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἀκολουθήση, μπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένη ἐξαιρετικὰ πράγματα ἀπὸ τὸ ψυχικὸ περιεχόμενο τοῦ κ. Δούρα.

ΚΡΙΤΩΝ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΑΠΟ ΤΟ "ΕΘΝΙΚΟ,,

Ὡς τώρα τὸ θέατρο δὲν μᾶς εἶχε συνειθίσει μὲ τὸ ἀνέβασμα ἔργων ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἐνδιαφέρουν τὴ «Νεανικὴ Ψυχή». Ἀλλὰ ἡ μεταστροφὴ τῶν πνευμάτων πρὸς κάτι σοβαρώτερο, πνευματικώτερο, δείχνεται ὁλοένα καὶ στὸν τόπο μας, μὲ χίλια δυὸ καθημερινὰ σημάδια: Καὶ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου τοῦ Ἀλεξ. Ὀστρόβσκυ «Γλέντι—κρασὶ—ἀγάπη» ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο εἶν' ἕν ἀπὸ τὰ σημάδια αὐτά.

Ἕνας νέος παντρεμένος, παραδομένος ὅμως στὸ γλέντι καὶ τὸν κατήφορο τῆς διαφθορᾶς, ποὺ ὅσο πάει τὸν παρασύρει γρήγορα πρὸς τὰ χειρότερα. Γύρω του τὸ περιβάλλον τῶν ἀνθρώπων ποὺ τοὺς κάνει δυστυχισμένους μὲ τὴν συμπεριφορά του, ἀλλὰ καὶ μερικοὶ χαρακτῆρες, ὁ πατέρας του, ἀλλὰ ἰδίως ὁ πεθερός του, ποὺ καθαρίζουν τὴν ἠθικὴ ἀτμόσφαιρα μὲ τὴν παρουσία τους. Στὸ τέλος, ὁ ἥρως τοῦ ἔργου, ὁ Πιότρ Ἡλίτς, ὅταν τὸ πάθος τὸν τραβάει πρὸς τὴν τελειωτικὴ καταστροφή, συνέρχεται ξαφνικὰ ἀπὸ κάποιο χτύπημα καμπάνας καὶ μετανοιωμένος, ἀλλαγμένος, ξαναγυρίζει, στὸ σπίτι του.

Εἶναι τόσο ἀληθινὴ ἡ ἱστορία τοῦ Πιότρ Ἡλίτς, ὥστε τραβάει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ ἐνδιαφέρον· ὁ θεατὴς τὴν νοιώθει καὶ δική του συγχρόνως ἱστορία καὶ φεύγει σοφώτερος ὡρισμένως ὕστερ' ἀπὸ αὐτήν, γιατὶ παρακολουθεῖ, ἥσυχος αὐτὸς καὶ χωρὶς τὸν πυρετὸ καὶ τὴ ζάλη τοῦ πάθους, ἕναν ἄλλον ἄνθρωπο, ὅταν, κυριαρχημένος ἀπὸ τὴν ψυχικὴ ἀρρώστεια τῆς ἁμαρτίας, σκοτώνει τὸν ἑαυτό του καὶ ὅλους γύρω του, χωρὶς νὰ ἔχη τὴ δύναμη νὰ σκεφθῆ ἀνεπηρέαστα καὶ ν' ἀντισταθῆ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ δυὸ γέροι, ἰδίως ὁ πεθερός, δημιουργοῦν μιὰ πολὺ δυνατὴ ἀντίθεση, μὲ τὴν φρόνηση, τὴν ἐσωτερικὴ ἀνωτερότητα καὶ τὸ φιλοσοφημένο βάθος τῆς σκέψης τους μπροστὰ στὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς. Ἔτσι ὁ θεατὴς διδάσκεται κι' ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές. Ἡ σπουδαία ἀρετὴ τοῦ ἔργου εἶναι ὅτι δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ δώση μιὰ πρόχειρη αἰσθησιακὴ τέρψη, ὁποιασδήποτε μορφῆς, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἀνεβάζει πάνω στὴ σκηνὴ ἕνα ὁποιοδήποτε, ἐξωτερικῶς εὐχάριστο ἢ ἐνδιαφέρον κομμάτι τῆς ζωῆς, ἀλλὰ θέλει νὰ μπῆ μέσα στὸ νόημα τῆς ἀληθινῆς Τέχνης, διαλέγωντας μορφὲς χαρακτηριστικὲς, ποὺ ἔκαμαν κάτι σημαντικὸ στὴ ζωή τους, ποὺ πῆραν μιὰ θέση στὰ προβλήματα ποὺ αὐτὴ παρουσιάζει. Ἔτσι μόνο τὸ Θέατρο—ὅπως καὶ γενικὰ ἡ Τέχνη—πέρνει τὴν ἀνώτερη, πνευματικώτερη σημασία του. Ἀλληῶς δὲν κάνει τίποτε ἄλλο—κι' ὅταν ἀκόμη εἶναι τεχνικὰ πετυχημενο—παρὰ νὰ πέρνη μέσα ἀπὸ τὸν σωρὸ τῶν ἀνθρώπων ποὺ σπρώχνονται μεταξύ τους διαρκῶς γύρω μας, μερικοὺς ποὺ ἔχουν κάτι τὸ περίεργο ἢ τὸ εὐχάριστο. Ἀλλὰ τότε δὲν ζητάει παρὰ νὰ μᾶς διασκεδάση καὶ ἑπομένως μπαίνει στὸ ἴδιο ἐπίπεδο μαζὶ μὲ τὸν καραγκιόζη ἢ τὸν φασουλῆ—ὅσο καὶ ἂν εἶναι καλύτερης πάστας, πρᾶγμα ὅμως ποὺ, γιὰ πολλὰ τοὐλάχιστον θεατρικὰ ἔργα, κατάντησε ἀμφίβολο...

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη θὰ χαιρετήση κανεὶς μὲ ἐνθουσιασμὸ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου τοῦ Ὀστρόβσκυ, ἐνῶ εἶναι φυσικὸ ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ ζητᾶνε ἀπὸ τὸ Θέατρο νὰ τοὺς διασκεδάση μὲ τὴν λεπτότητα ἐκείνη τοῦ πνεύματος τῶν προσώπων ποὺ ἀνεβάζει στὴ σκηνὴ, δὲν ἔμειναν εὐχαριστημένοι.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀποζητοῦν τὸ Θέατρο ποὺ στέκεται μέσα στὸν ἀνώτερο προορισμό του, εἶναι φυσικὸ νὰ ἐνθουσιασθοῦν καὶ νὰ παρασυρθοῦν ν' ἀνακηρύξουν «ἀριστούργημα» τὸ ἔργο τοῦ Ὀστρόβσκυ, ἐνῶ εἶναι βέβαιο ὅτι ὡς κατασκευὴ θεατρικὴ ὄχι μόνο γιὰ ν'ἀνακηρυχθῆ «ἀριστούργημα» δὲν μπορεῖ νἄχη ἀξιώσεις—ἀπὸ τὸ κύριο πρόσωπο τοῦ ἔργου καὶ τὴν ψυχική του πάλη δὲν κατορθώνει νὰ ζωντανέψη μπροστά μας πολλὰ πράγματα, τὸ ἐξωτερικό του μόνο μᾶς δείχνει μᾶλλον—ἀλλὰ καὶ σὲ ἀρκετὰ σημεῖα εἶναι ἀδύνατο, προδίδεται τεχνητὸ, ἀκριβῶς γιατὶ τὰ θέματά του εἶναι τὰ βαρύτερα ποὺ μπορεῖ νά βρῆ κανείς.

Ἀλλ' ἂς εἶναι· αὐτὸς ὁ ἐνθουσιασμὸς φανερώνει τὴ δίψα γιὰ τὴν ἀληθινὴ Τέχνη καὶ τὴν ὕπαρξη ψυχῆς ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀχρηστία κι' ἀρχίζει νὰ ζῆ καὶ νὰ κινῆται. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν τίποτε πειὸ ἐνθαρρυντικό. Καὶ τὶς ὑπερβολές του ἀκόμα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὶς ἀνακηρύξη ἅγιες. Ἡ οὐσία εἶναι ὅτι καὶ στὸ Θέατρο, ὅπως καὶ σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, ἡ ψυχὴ ἀρχίζει νὰ ζητάη τὰ δικαιώματά της, δίνωντας ἔτσι παντοῦ ἕνα ἀνώτερο χρῶμα μὲ τὸν βαθὺν ἀνθρώπινο χαρακτῆρα της. Νὰ κάτι ποὺ, σὲ κάθε περίπτωση, τὸ βλέπουμε μὲ χαρὰ καὶ μ' ἐλπίδα.

BERECUNO

ΟΚΥΚΛΟΣ ΜΑΣ

ΚΥΤΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΖΩΗ

ΘΕΑΤΡΟΦΙΛΟΙ

10 + 1 + 1,50 = 12.50.

Ἡ πρόσθεσις εἶναι σωστή, ὑποθέτω. Καὶ δείχνει τὸ ποσὸν, τὸ ὁποῖον, ἂν διαθέση κανεὶς, θὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ ἀπολαύση κατὰ βάθος καὶ κατὰ πλάτος τὴν θεῖαν Τέχνην. Ἀντὶ εἰσιτηρίου 10 δραχμῶν παρακολουθεῖ κανεὶς ἀπὸ τοῦ «πρώτου ἐξώστου» κλασσικὰ ἔργα εἰς μίαν λαϊκὴν παράστασιν. («Λαϊκαὶ», alias «ἀπογευματιναὶ», καλοῦνται αἱ παραστάσεις ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παρακολουθήσουν καὶ μὴ ξενύχτηδες). Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ σπουδαιότερον. Ἀντὶ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ εἰμπορεῖτε τὰ λάβετε τὸ χρῖσμα τοῦ συχνάζοντος εἰς τὰ θέατρα, νὰ ὁμιλῆτε ἐπὶ ἑβδομάδας, ἢ—γιατί ὄχι; καὶ μῆνας ἀκόμη διὰ τὸ α ἢ τὸ β ἔργον, διὰ τοὺς ἠθοποιοὺς, διὰ τοὺς συγγραφεῖς, διὰ τὴν ζωγραφικὴν, μουσικὴν, ποίησιν, χορὸν, ὅ,τι θέλετε καὶ δὲν θέλετε, νὰ γίνετε εἰς τὴν κοινωνίαν μας δακτυλοδεικτούμενος, «διαιτητὴς τῶν καλλονῶν» τέλος πάντων.

Ἀνήκω καὶ ἐγὼ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀναγκαστικῶς, ἐπαγγελματικῶς, οὕτως εἰπεῖν, εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ὑφίστανται τὴν τιμὴν τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τοιούτου εἴδους διαιτητάς, ἐπ' ἐσχάτων ὅμως μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἴδω ἀπὸ κοντὰ πῶς διαμορφοῦται ὁ λαμπρὸς αὐτὸς πυρὴν τῶν θεατροφίλων μας.

Εὑρισκόμουν καὶ ἐγὼ εἰς μίαν παράστασιν τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, ὅπου ἐπαιζόταν κάποιο δρᾶμα, περιέχον, κατὰ τὴν κλασσικὴν συνταγὴν, σκηνὰς ὅπου ἡ κακία ἐμφανίζεται κατὰ τὸν κωμικὸν καὶ γελοῖόν της τρόπον, καὶ σκηνὰς ὅπου ἡ «κάθαρσις» δίδει τὸν μεγαλοπρεπῆ ἐν τῇ θλιβερότητί του τόνον. Πίσω ἀπὸ ἐμὲ, εἰς μακρὰν σειρὰν, ἐκάθητο ὁμὰς νεαρῶν θεατροφίλων, ἡ ὁποία καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς παραστάσεως ἐφρόντιζε νὰ συμπληροῖ διὰ σχολίων τὴν διδασκαλίαν τοῦ δράματος καὶ νὰ ἀσκῆ τὴν ἀφ' ὑψηλοῦ πράγματι κριτικήν. Οἱ ἠθοποιοὶ κατωνομάζοντο ἕνας πρὸς ἕνα, μ'ἕναν τρόπο ποὺ ἔδειχνε πῶς ἦσαν πρῶτα ξαδέρφια τῶν κριτῶν, τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως ἀνελύετο μὲ ἐμβρίθειαν καθηγητῶν τῆς Ὀξφόρδης, τέλος πάντων οἱ φίλοι μας ἔδειχναν εἰς τὸ κοινὸν, ὅτι πράγματι γνωρίζουν νὰ ἐμπνέωνται καὶ νὰ νοιώθουν ἀπὸ θέατρον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐγὼ κάπου-κάπου κατώρθωνα, εἰς τὰς στιγμὰς ὅπου ἡ κριτικὴ κατέπαυε, νὰ ἀκούω κάτι ἀπὸ τὴν παράστασιν, ἐφρόντιζα νὰ παραβάλλω τὰ παιζόμενα πρὸς τὴν κριτικήν, προσπαθῶν πάντοτε νὰ πείσω τὸν ἑαυτόν μου ὅτι, ἂν εἰς μερικὰς στιγμὰς οἱ κριταὶ ἐφαίνοντο ὅτι δὲν ἔμπαιναν εἰς τὸ νόημα, τοῦτο ὠφείλετο εἰς ἰδικήν μου ἀνικανότητα νὰ εἰσέλθω εἰς τὰς ἀνωτέρας σφαίρας τῆς διανοήσεως ὅπου εὑρίσκετο ἡ θεατρόφιλος ὁμάς.

Μίαν στιγμὴν ὅμως ἡ προσπάθειά μου αὐτὴ ἐφάνη δυσχερεστάτη. Εὑρισκόμεθα εἰς τὸ τραγικώτερον σημεῖον τοῦ ἔργου. Ἡ μεγάλη συμφορὰ προαναγγέλλεται. Ὅλοι συναισθανόμεθα ὅτι ἐγγίζει τὸ τραγικὸ ξέσπασμα. Ἀπὸ πίσωμου ὅμως ἡ ὑπόκρουσις τῆς κριτικῆς δείχνει τοὐναντίον πῶς ἄλλη λύσις πρόκειται νὰ δοθῆ καὶ, αἴφνης, ἡ μουσοτραφὴς ὁμὰς ξεσπάει εἰς ἀκατάσχετα γέλοια, τὴν στιγμὴν, ἀκριβῶς, ὅπου ἐπὶ σκηνῆς ἀρχίζει ὁ θρῆνος, ἐνῷ αἱ διαμαρτυρίαι τῶν λοιπῶν ἀδαῶν θεατῶν, ἀναγκάζουν τοὺς φίλους μας νὰ ξεσπάσουν εἰς ἕνα μεγαλοπρεπὲς καλαμποῦρι, διὰ νὰ κολλήσουν ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὰ γέλοια των....

Ὁ μακαρίτης Ροΐδης εἰρωνεύεται κάπου τὰς Ἀγγλίδας, αἱ ὁποῖαι μεταβαίνουσαι εἰς τὸ θέατρον κρατοῦν μαζί των καὶ τὸ κείμενον τοῦ παιζομένου ἔργου, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουν σημειώσει πότε πρέπει νὰ γελοῦν καὶ πότε νὰ συγκινοῦνται. Ὁμολογῶ ὅτι καὶ ἐγὼ εἶχα γελάσει μὲ τὴν συνήθειαν αὐτήν. Ἀλλὰ τώρα ἀντελήφθην πόσον εἶχα ἄδικον, καὶ πόσον ὁ Ροΐδης ἐβιάσθη νὰ ἀποθάνη πρὶν ἴδη τοὺς συγχρόνους θεατροφίλους.

Ζητῶ λοιπὸν συγγνώμην ἀπὸ τὰς Ἀγγλίδας.

Nemo.

ΟΙ ΤΡΕΛΛΟΙ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΦΩΣ

Ἕνα πρωϊνὸ τοῦ Μάη —σημειῶστε, παρακαλῶ, ἰδιαιτέρως: Μάη— 39 παλαβοὶ μπῆκαν σ' ἕνα αὐτοκίνητο καὶ πῆγαν γιὰ πέντε ἡμέρες νὰ ἀπολαύσουν τὸν ἀέρα καὶ τὸ φῶς, μένοντας αὐτὲς τὶς πέντε ἡμέρες στὸ... ὕπαιθρο, ὄχι, ψέμματα, κάτω ἀπὸ σκηνές.

Ξέρετε τί σημαίνει αὐτό; Πρῶτα - πρῶτα πρέπει νὰ λογαριᾶστε ὅτι στὶς 2 τοῦ Μάη, δεύτερη ἡμέρα τοῦ Πάσχα, γιὰ νὰ φύγῃ κανένας ἀπ' τὸ σπίτι του καὶ μάλιστα γιὰ νὰ μείνῃ στὸ ὕπαιθρο, σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ κάνῃ ἕνα, τοὐλάχιστον, ἐπεισόδιο μὲ τοὺς δικούς του. Γράφετε λοιπὸν 39 τοὐλάχιστον οἰκογενειακὰ ἐπεισόδια. Ὕστερα τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ πολλαπλασιάσετέ τον τοὐλάχιστον ἐπὶ 10, γιὰ νὰ βρῆτε τὸ minimum τῶν συμβουλῶν, ποὺ ἔδωσε ἡ μητέρα τοῦ καθενός μας γιὰ τὴν προφύλαξή του, ἀπ' τὸ κρῦο, τὴ θάλασσα, τὸ φαγητό, τὸ παιχνίδι, τὶς ἐκδρομὲς κ.λ.π.. Ὕστερα τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ ποὺ ἤρατε διαιρεσετέ τον διὰ τοῦ 2, γιὰ νὰ βρῆτε πόσες κουβέρτες ἔπρεπε νὰ ἔχουμε μαζί μας 39 ἄνθρωποι γιὰ νὰ ἀντέξουμε στὴ νυκτερινὴ ἀνοιξιάτικη ψύχρα. Βάλετε καὶ τὰ φαγητὰ 5 ἡμερῶν ποὺ εἴχαμε μαζί μας καὶ τὰ διάφορα ἄλλα «τσουμπλέκια» καὶ τότε θὰ καταλάβετε γιατὶ....ἀγκομαχοῦσε τὸ αὐτοκίνητό μας στὸν τελευταῖο ἀνήφορο πρὶν ἀπὸ τὴν «Κακὴ Σκάλα», ὕστερα ἀπ' τὸν ὁποῖο τὸ μάτι μας μποροῦσε νὰ ἀγκαλιάσῃ μιὰ ἀτέλειωτη ἀμμουδιά, 10 χιλμ. μήκους πάνω κάτω, ποὺ σὲ μιὰν ἄκρη της, δίπλα στοὺς Ἁγ. Θεοδώρους, ἐπρόκειτο νὰ «κουρνιάσουμε» γιὰ πέντε ἡμέρες.

***

— «Ὦ ω ω ω, φτάσαμε!» φώναξαν ὅλοι μ' ἕνα στόμα μέσα ἀπ' τὸ αὐτοκίνητο.

—«Σταθῆτε, βρὲ παιδιά, νὰ βρῶ τὸ πόδι μου» φώναζε κάποιος, ποὺ εἶχε σφηνωθῆ μεταξὺ μιᾶς κόφας μὲ κουζινικὰ καὶ μιᾶς κάσας μὲ ψώνια, «ὤχ!»

—Πᾶψε, βρὲ ἀδερφέ, δὲν μᾶς λὲς ὅτι κόντευες νὰ φᾶς καὶ ὠμὲς πατάτες αὐτοῦ, μόνο κάνεις πὼς ἔχασες τὸ πόδι σου...

***

Σὲ δυὸ λεπτὰ δὲν ἔχει μείνει τίποτε μέσα στ' αὐτοκίνητο. Ὅλα τὰ πράγματα ἔχουν ξεφορτωθῆ καὶ περιμένουν ποῦ θὰ τὰ κουβαλήσωμε.

Ἀμέσως ἀρχίζει ἡ ἀδελφικὴ ζωή. Ἡ σφυρίχτρα τοῦ διευθυντοῦ τῆς κατασκηνώσεως μαζεύει ὅλους κοντά του. Μὲ λίγα λόγια τοὺς ἐξηγεῖ τὴ συμφωνία ποὺ κάνουν, ἀρχίζοντας τὴ ζωὴ αὐτῆς τῆς κατασκηνώσεως. Θὰ ζήσουν αὐτὲς τὶς λίγες μέρες σὰν μιὰ οἰκογένεια. Οἱ χαρὲς θὰ ἀνήκουν σὲ ὅλους καί... οἱ δουλειὲς ἐπίσης σὲ ὅλους. Κανένας νὰ μὴν προσπαθήσῃ νὰ ζήσῃ εἰς βάρος τοῦ ἄλλου. Καθένας ἂς φροντίσῃ ὄχι μόνο νὰ μὴ δώσῃ καμμιὰ λύπη, ἔστω καὶ μικρή, στὸν ἄλλο, ἀλλὰ ἀπ' ἐναντίας ἂς προσπαθήσῃ νὰ τοῦ δώσῃ ἀπὸ μιὰ χαρά, ἔστω καὶ ἐλάχιστη. Ἔτσι μόνο θὰ οἰκοδομηθῇ ἡ χαρὰ ὁλόκληρης τῆς παρέας, ποὺ θὰ ζήσῃ ἐκεῖ μαζὺ γιὰ πέντε ἡμέρες.

Ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα, ἕξη κωνικὲς σκηνὲς ἦταν στημένες μπρὸς τὴν ἀμμουδιά, κάτω ἀπ' τὰ πεῦκα, καὶ οἱ 39, μόλις πρὸ ὀλίγου λεπτομαθημένοι Ἀθηναῖοι, μόνο μὲ μιὰ ψηλὴ φανελίτσα καὶ ἕνα κοντὸ παντελονάκι, παραδίδονταν στὸν θερμὸν ἀττικὸ ἥλιο καὶ τὴ μεσημεριάτικη αὔρα τοῦ Σαρωνικοῦ. Μετὰ τὸ μπάνιο στὴν ἀπέραντη παραλία καὶ τὴν ἡλιοθεραπεία, κι' ἔπειτα ἀπὸ ἕνα καλὸ γεῦμα κάτω ἀπ' τὴ δροσιὰ τῶν πεύκων, ἕνα ξάπλωμα ἐπάνω στὰ χαλίκια, μὲ μιὰ κουβερτίτσα γιὰ στρῶμα, ἦταν ὅ,τι ὑπεροχώτερο μποροῦσε νὰ ποθήσῃ κανεὶς ἐκεῖνο τὸ ἀπομεσήμερο. Ξαπλωμένος ἔτσι μποροῦσε νὰ ρεμβάζῃ, κυττάζοντας πότε στὶς καταπράσινες βουνοπλαγιὲς τῶν Γερανίων, ποὺ ὀρθώνονται ἀπ' τὰ βορεινά, πότε ἀφίνοντας τὸ μάτι νὰ χαθῇ μέσα στὸν ἐλεύθερο ὁρίζοντα, ποὺ ἀφίνεται ἀνοικτὸς ἀπ' τὴ θάλασσα ἀπ' τὰ μεσημβρινά, καὶ πότε διατρέχοντας μὲ τὸ μάτι τὴν ἀτέλειωτη κάτασπρη δαντέλλα τῆς ἀμμουδιᾶς, τὴν πλαισιωμένη δεξιὰ ἀπ' τὴν καταγάλανη θάλασσα καὶ ἀριστερὰ ἀπ' τὰ βαθυπράσινα πεῦκα, ποὺ καταλήγουν στὸ περίφημο βελουδένιο δάσος τῆς Κινέττας.

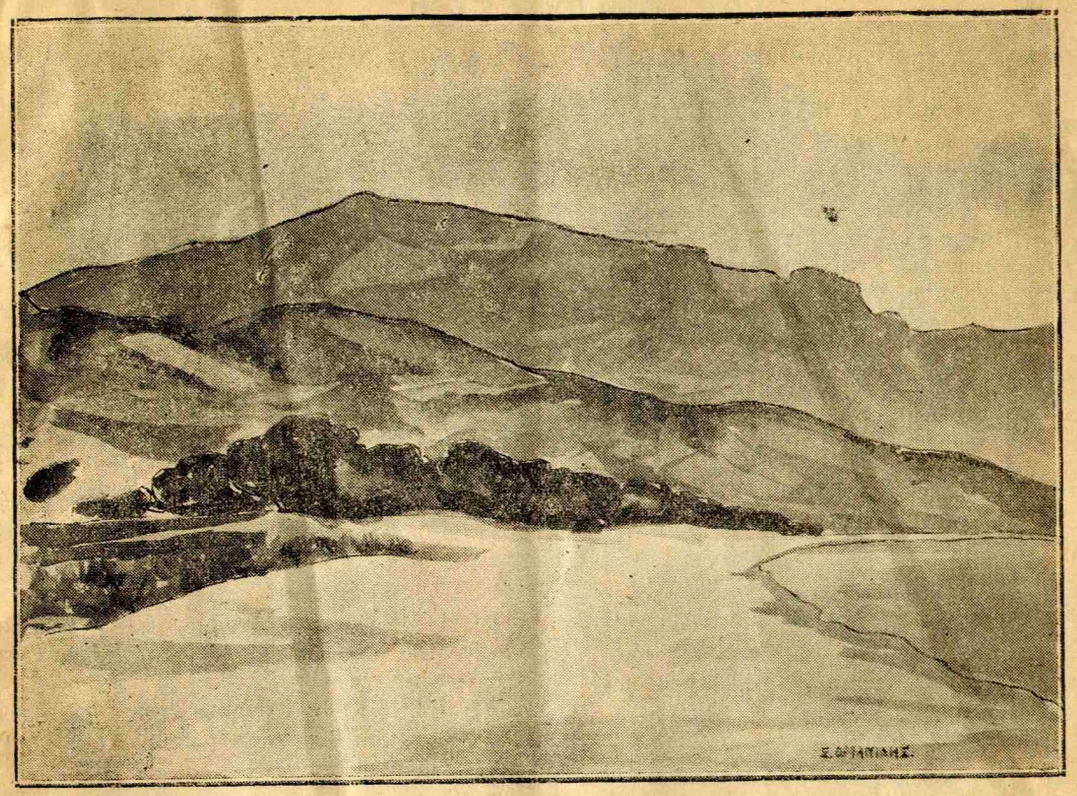

Ἡ τοποθεσία τῆς κατασκηνώσεως.

***

Εἶναι ἡ προτελευταία βραδυὰ ποὺ θὰ μέναμε στὴν Κατασκήνωση. Γύρω ἀπ' τό...τηγάνι τῆς Κστασκηνώσεως, στὸ ὁποῖο μαγειρεύαμε τὶς πατάτες γιὰ τὴν ἐκρομὴ τῶν... ὀρειβατῶν μας, ποὺ θὰ ἐπιχειροῦσαν ἐκδρομὴ στὰ ἐλατοσκεπασμένα Γεράνια (1300 μ. ὕψος), ἔχει συγκεντρωθῆ ὅλη ἡ... ἀφρόκρεμα τῆς μικρῆς μας κοινωνίας. Ἐκεῖ εἶναι ὁ Γιατρός μας, λυσσασμένος ἀπ' τὴ μυρωδιὰ ποὺ βγάζουν οἱ τηγανητὲς πατάτες, ἐκεῖ βρίσκεται ὁ «στρατηγός» μας, ἐκεῖ εἶναι ὁ κ. «Πρόεδρος», τὸ μέντιουμ, ὁ Καῖσαρ, ὁ σκιτσογράφος τῆς «Νεανικῆς Ψυχῆς» καὶ ἄλλα ἐπίλεκτα μέλη, ὅλων ὅμως ...τρέχουν τὰ σάλια ἀπ' τὴν κνίσσα τῆς πατάτας, ἂν καὶ ὅλοι προηγουμένως εἶχαν κάμει τὴν κοιλιά τους σὰν μπαοῦλο ἀπ' τὸ πολὺ φαΐ. Ὁ Γιατρός, τέλος, παραλύει ἀπ' τὴ μυρουδιὰ κι' ἀρχίζει νὰ ἀπαγγέλλῃ στίχους ἀπ' τόν...«Πεινασμένο ποιητή». Ὕστερα, ἀφοῦ καταλλήλως κανόνισε μερικὲς πατάτες ἀπ' τὸ τηγάνι, διακόπτει τὴν ἀπαγγελία γιατὶ ἀρχίζει ἡ ὀρχήστρα τῆς Κατασκηνώσεως, ποὺ ἔγινε μὲ ὅ,τι μαγειρικὸ σκεῦος ἦταν πρόχειρο ἐκείνη τὴ στιγμή. Ἄλλως τε σὲ μερικοὺς εἶχαν ἔλθει... σοβαρώτερες σκέψεις, οἱ ὁποῖες ἀπαιτοῦσαν τὴν ἐπέμβασή του:

— Γιατρέ, φωνάζει ἕνας πιτσιρίκος, εἶναι δυνατὸ μὲ καμμιὰ ἐγχείρησι νὰ μοῦ μεταφέρῃς τὴν καρδιὰ δεξιά;

— Γιατί; ρωτᾷ σαστισμένος ὁ Γιατρός.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΑΣ ΦΙΛΩΝ

ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΣΟΥ

Κάτι μοῦ σφίγγει πάντα τὴν ἀνάσα μου
κάτι μοῦ πιάνει τὴν φωνὴ σὰν κλάμμα,
ὅταν διαβάζω μόνος μου στὴν κάμαρα
βουβὸς τὰ ποιήματά σου—γράμμα γράμμα.

Ὅ,τι κι' ἂν λὲς, θαρρῶ κι' ἐγώ πὼς τὄζησα,
σ' ἀκολουθοῦσα τάχα κάθε βῆμα...
Καὶ γράφεις γι' Ἄνοιξες καὶ γράφεις γιὰ Φθι-
[νόπωρα,
ποὺ τώρα πᾶνε,... πέρασαν—τί κρῖμα!

Κι' ὅλα τὰ βλέπω μέσα στὶς σελίδες σου
ποὺ ἀνιστορεῖ τὸ ἴδιο σου τὸ χέρι.
Ὡς τὴ στερνὴ ἀράδα, ποὺ σέ χώρισεν
ἀπ' τὴ ζωὴ, τοῦ χάρου τὸ μαχαῖρι.

Καὶ νοιώθω τὴ σκιά σου μεσ' στὴν κάμαρα
κι' αὐτὴ μαζὶ νὰ σκύβῃ τὸ κεφάλι
μαζὶ ν' ἀργοδιαβάζουμε τοὺς στίχους σου,
μαζὶ νὰ ξεφυλλίζουμε καὶ πάλι...

Ἔξω ἀργὸ, μονότονο ψιχάλισμα
δέρνει δειλὰ ἐδῶ κι' ἐκεῖ τὸ τζάμι.
Οἱ σκόρπιες στάλες σμίγουν τρεμουλιάρικα
καὶ τρέχουν κάτω - δάκρυα ποτάμι.

Κι' ἀρχίζει ἀργὸ καὶ πένθιμο ἐμβατήριο
ποὺ τὸ κρατοῦν κι' οἱ δυὸ μαζὶ, ἀντάμα
ὁ τσίγκος κι' ἕνας τενεκὲς παράμερα
καὶ συνοδεύουν τῆς βροχῆς τὸ κλάμμα.

Κι' ὅλο καὶ δέρνει κάτι τὴν ἀνάσα μου
κι' ὅλο καὶ πιάνει κάτι τὴ λαλιά μου
καὶ στὴ στερνὴ σελίδα σου τὰ δάκρυα
ἀργοκυλοῦν θερμὰ στὰ μάγουλά μου.

Κι' ὁ Φασουλῆς, ἀπάνω στὸ παράθυρο,
βαλμένος σὲ χαρούμενη μιὰν ὥρα,
μὲ βλέπει ἐκστατικὸς, παραξενεύεται
κι'—ὦ τὸν κακὸ μὲ κοροϊδεύει τώρα...

ΛΕΩΝ. Ρ.

Ἡ «Νεανικὴ Ψυχὴ» μὲ πολλὴν χαρὰν δέχεται γράμματα καὶ συνεργασίαν ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας της, τοὺς ὁποίους θέλει νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ βοηθήσῃ, εἰς ὅ,τι θὰ μποροῦσε, (λόγου χάριν εἰς ζητήματα σπουδῶν, μελέτης ἢ ὅ,τι δήποτε ἄλλο). Θέλει νὰ τοὺς κάμῃ φίλους καὶ νὰ τοὺς δώσῃ τὶς εὐκαιρίες ποὺ παρέχει τὸ πρόγραμμα τῆς ΧΑΝ.

Κ. Μ. Πειραιᾶ. Σᾶς ἔγραψα, ἂν καὶ φοβοῦμαι ὅτι δὲν κατάλαβα καλὰ τί ζητᾶτε. Ἡ συνδρομή σας ἦταν γιὰ ἕξη μῆνες.

Στ. Φασ. Χανιά. Εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὶς προσπάθειές σας. Ὡς πρὸς τὴν τιμὴ δὲν ἔχω καμμιὰ ἀντίρρηση.

Σ' ἐκείνους ποὺ θέλουν πληροφορίες γιὰ τὸ «Τέμενος τῆς Διανοήσεως», γιὰ τὸ ὁποῖο δημοσιεύθηκε ἕνα ἄρθρο στὸ φύλλο τοῦ Ἀπριλίου τῆς «Νεανικῆς Ψυχῆς», ἀναγκάζομαι, ἔστω καὶ ἀργά, νὰ δηλώσω ὅτι θὰ πρέπει νὰ περιμένουν ὥς τὴν ... Πρωταπριλιὰ τοῦ 1933.

Ο ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

— Γιατὶ θέλω νὰ κοιμᾶμαι ἀπ' τ' ἀριστερὰ, ἀπαντᾷ μὲ ἀφέλεια τὸ ζιζάνιο.

***

Τὴν τελευταία μέρα τὸ πρωΐ, γίνεται ἕνα «ἐπίσημο» μάτς ποδοσφαίρου τῆς Κ)σεως πρὸς τὴν ὁμάδα τοῦ χωριοῦ.

— Μπεμπὲ, θὰ παίξῃς κι' ἐσύ; φωνάζει ὁ Βενιαμὶν τῆς Κατασκηνώσεως, ἕνας πιτσιρῖκος τόσος δά, πρὸς ἕναν ἄλλον, σεβαστῶν διαστάσεων τηλεγραφόξυλο.

Τὸ μάτς παίχθηκε μὲ ἕνα ὑπέροχο πνεῦμα. Τὰ δικά μας παιδιὰ ἔπαιξαν ὄχι γιὰ νὰ νικήσουν, κι' ὁ διαιτητής μας, ἕνας ἀπ' τοὺς Κατασκηνωτὲς, φάνηκε αὐστηρότατος... πρὸς τὴν ὁμάδα μας, τόσο ποὺ ἀναγκάσθηκαν νὰ ζητήσουν τὴν ἀντικατάστασή του... οἱ ἀντίπαλοι.

***

Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας στὸ πεζοδρόμιο ποὺ εἶναι μπροστὰ στὸ κτίριο τῆς ΧΑΝ, στὴν ὁδὸ Μητροπόλεως, δὲν μπορεῖ κανένας νὰ περάσῃ ἀπ' τὰ χίλιων λογιῶν πράγματα ποὺ ξεφορτώνονται. Γύρω ἀπ' αὐτὰ καμμιὰ τριανταπενταριὰ νεαροὶ, σὰν παραζαλισμένοι καὶ μὲ ζωγραφισμένη τὴ λύπη στὰ πρόσωπά των γιατὶ χωρίζονται ἔτσι γρήγορα, κυττάζουν τὰ λείψανα τῆς ἐκστρατείας των πρὸς τὸν ἀέρα καὶ τὸ φῶς... Γρήγορα γρήγορα μαζεύουν ὅ,τι ἔπρεπε νὰ φυλαχθῇ στὴν ἀποθήκη κι' ὁ καθένας εἶναι ἕτοιμος γιὰ τὸ σπίτι του. Πόσο ὅμως ἄσχημη φαίνεται ὄχι μόνο ἡ ἀτμόσφαιρα, ὁ ἀέρας ποὺ τοὺς περιτριγυρίζει, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρη ἡ πόλη: Ὅλα φαίνονται ξετσίπωτα, χωρὶς ζέστη ἀγάπης ἀδελφικῆς, βιαστικά, ἀδιάφορα, ἀφύσικα, μὲ μιὰ λέξη «πολιτισμένα»...

ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΤΗΣ